МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ
в дослідженнях молодих учених

Матеріали
науково-практичної конференції

(Харків, 25 травня 2012 р.)

Харків 2012

УДК 34(477)(063)
ББК 67.9(4УКР)
А 45

*Друкується відповідно до розпорядження
Харківського національного університету внутрішніх справ
від 22.02.2012 № 40*

А 45 **Актуальні** проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 25 травня 2012 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2012. – 88 с.

У збірці матеріалів конференції знайшли відображення наукові розробки ад'юнктів, слухачів магістратури та здобувачів Харківського національного університету внутрішніх справ та інших юридичних вузів України, присвячені розкриттю проблем, що існують в основних галузях правоохоронної та правозастосовчої діяльності, в першу чергу – ОВС України.

Для науковців, правоохоронців-практиків, ад'юнктів, аспірантів, курсантів, студентів та слухачів вищих навчальних закладів юридичного профілю.

УДК 34(477)(063)
ББК 67.9(4УКР)

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх наукові керівники.

© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2012

ЗМІСТ

АВДЄЄВ О. О.
До проблеми визначення сутності та особливостей внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю вищих навчальних закладів України 5

БУРБЕЛО Б. А.
Організаційно-тактичні засади профілактичної діяльності слідчого 8

ЧУМАК К. О.
Соціально-правова характеристика адміністративної відповідальності за порушення пенсійного законодавства 12

ДИВАК М. М.
Форми управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ в Україні 15

ПРИСЯЖНЮК А. Й.
Деякі питання видів державного контролю з боку центральних органів виконавчої влади 19

ЖИДОВЦЕВА О. А.
Правове виховання як фактор підвищення рівня професійної правосвідомості працівників кримінальної міліції у справах дітей 23

ЗАВГОРОДНЯ Г. В.
Предмет та обстановка вчинення злочинних порушень правил охорони або використання надр як елемент криміналістичної характеристики 27

КІРЄЄВ Д. В.
Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання та організації діяльності адміністративних судів України 31

КОБЗЄВА Т. А.
Міждержавне співробітництво в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом: сучасний стан та шляхи вдосконалення 35

КОВАЛЬОВ І. М.
Місце та роль ФСТ «Динамо» України у сфері організації фізичної підготовки працівників правоохоронних органів 39

КОЛЕСНІКОВА М. В.
Способи адміністративно-правового забезпечення права власності на інформацію правоохоронними органами 43

КРАВЧУК Є. А.
ПРОЦЕС ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АКТУ АГРЕСІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ 48

МІТРУХОВ П. М.
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОПЕРЕДЖЕННЯ І КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ ЗГІДНО ІЗ ПРОЕКТОМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ» 50

НАКОНЕЧНА Г. Я.
ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ СУДІВ 54

ПАВЛОВА Л. В.
ВИДИ ПІДВІДОМЧОСТІ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ 58

ПАЛЬКІН М. В.
ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МІЛІЦІЯ» В ЗАКОНОДАВСТВІ 61

ПАРУБІН К. О.
МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ НА СЛУЖБІ МІЛІЦІЇ 63

ПЕЛЕЦЬКИЙ В. О.
ВИСУНЕННЯ СЛІДЧИХ ВЕРСІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ 66

ПУЗАНОВА Т. А.
ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ...70

СВЄНТІКОВА М. І.
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ВИГОТОВЛЮВАЧА, ЗБУВАЛЬНИКА ТА РОЗПОВСЮДЖУВАЧА ПОРНОГРАФІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ 73

СИНИЦЬКА Я. П.
ЩОДО ЗМІСТУ СУДОВОГО РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ 75

СІВЕРІН Д. В.
ПИТАННЯ КАДРОВОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ: ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ..78

СОЛОВЕЙ Г. В.
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА СТОРОНИ ЗАХИСТУ ЩОДО ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 81

ТИЩЕНКО А. О.
ЩОДО СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ЙОГО МЕТОДІВ..................85

УДК 340.1

О. О. АВДЄЄВ,
здобувач ХНУВС

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Жодна діяльність, в тому числі і державний контроль, не може виникати та існувати без суб'єкта. Адже вона ініціюється його потребами. Однак, слід зазначити, що державна діяльність, на відміну від індивідуальної побутової діяльності особи, виникає не з власних потреб органів та посадових осіб, які її здійснюють, а на підставі наявних та прогнозованих майбутніх потреб суспільства. Це пов'язано з тим, що сутність держава полягає у існуванні не заради самої себе, а задля її суспільства. Державна діяльність має здійснюватися з урахуванням потреб суспільства, бути спрямована на їх задоволення, а також забезпечувати захист прав, інтересів зазначеного суспільства та гарантувати його стабільність.

Державний контроль за діяльністю вищих навчальних закладів має своїх специфічних суб'єктів, які його здійснюють. Специфіка та особливості цих суб'єктів полягають у тому, що вони наділені владними повноваженнями по відношенню до підконтрольних суб'єктів. Відносини цих суб'єктів з іншими учасниками правовідносин будуються за схемою «влада – підпорядкування». Тобто, реалізуючи на практиці суспільні (публічні) інтереси, суб'єкти владних повноважень формують державну або суспільну волю у формі правового рішення і адресують її іншим учасникам правовідносин – громадянам, організаціям, моделюючи поведінку останніх.

Згідно зі статтею п'ятою Закону України «Про освіту», державний контроль проводиться центральними і місцевими органами управління освітою та Державною інспекцією навчальних закладів при Міністерстві освіти і науки, молоді та

© Андрєєв О. О., 2012

спорту України. Положення про центральні державні органи управління освітою, про Державну інспекцію навчальних закладів при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України затверджуються Кабінетом Міністрів України. Також у Порядку здійснення державного контролю за діяльністю вищих навчальних закладів закріплено, що функції здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів покладені на: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державну інспекцію навчальних закладів, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні навчальні заклади, Міністерство освіти і науки Автономної Республіки Крим, органи управління освітою обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та органи місцевого самоврядування.

На нашу думку, такий підхід до розуміння суб’єктів державного контролю є занадто вузьким і зводиться лише до сфери діяльності державної виконавчої влади на чолі з Кабінетом Міністрів. Звісно, виконавча гілка влади виконує левову частку керівної діяльності у сфері діяльності вищих навчальних закладів, проте, не слід залишати поза увагою таких суб’єктів як Парламент, Президент України, суди та органи місцевого самоврядування. Адже, як свідчить чинне національне законодавство, вони також в межах своїх повноважень здійснюють державний контроль, зокрема, за діяльністю вищих навчальних закладів.

У найбільш узагальненому вигляді державний контроль за діяльністю вищих навчальних закладів України може бути: зовнішнім або внутрішнім. Альтернативність зазначених видів контролю (зовнішнього або внутрішнього) пояснюється тим, що вони поглинають собою і такі критерії його класифікації як: суб’єктів, які його здійснюють (за якими він може бути парламентським, президентським, громадським, судовим, тощо); напрямки освітньої діяльності (контроль за навчально-методичною діяльністю; контроль за науковою діяльністю; контроль за виховною діяльністю; контроль за організаційно-управлінською діяльністю); предмет контролю (за дотриманням

правил вступу; за відповідністю освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня; за дотриманням державних та галузевих стандартів вищої освіти; за виконанням державного замовлення та угод; за організаційно-штатною роботою, економічним станом, тощо); час здійснення контролю (постійний та тимчасовий контроль); відкритість контролю (гласний та негласний контроль); кількісний склад суб'єктів контролю (одноосібний чи колегіальний); об'єм контрольованих видів діяльності (загальний чи спеціальний).

Так, ***зовнішній державний контроль*** за діяльністю вищих навчальних закладів України здійснюється Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, судовими органами України, громадськими організаціями та окремими громадянами України.

До *особливостей зовнішніх суб'єктів* державного контролю за діяльністю вищих навчальних закладів України ми відносимо такі: приналежність їх представників до різних гілок влади; відсутність чіткого законодавчого визначення їх системи та повноважень; відсутність їх організаційно-штатного зв'язку із вищими навчальними закладами; наявність обмежених контрольних повноважень у більшості із них, у зв'язку з чим вони не мають права самостійно втручатися в оперативну діяльність вищих навчальних закладів, самостійно притягувати винних до юридичної відповідальності.

Внутрішній контроль за діяльністю вищих навчальних закладів України здійснюють: керівник вищого навчального закладу та будь-які інші керівники (начальники) за напрямком їх як основної, так і забезпечувальної діяльності; наглядові ради; вчені ради; робочі та дорадчі органи; органи громадського самоврядування.

До особливостей суб'єктів внутрішнього контролю відносимо такі: чітке законодавче визначення їх системи та повноважень; їх організаційно-штатний зв'язок із вищим навчальним закладом, у зв'язку з чим вони або безпосередньо

працюють у вищому навчальному закладі, або входять до складу його керівних органів (наприклад, наглядової ради); наявність як прямих (керівник вищого навчального закладу та будь-які інші керівники (начальники) за напрямком їх як основної, так і забезпечувальної діяльності), так і обмежених контрольних повноважень (наглядові ради; вчені ради; робочі та дорадчі органи; органи громадського самоврядування, які є дорадчими органами, у зв'язку з чим їх рішення візуються відповідними керівниками); оперативність внутрішнього контролю та його спрямованість на вирішення різних за напрямками та методами вирішення питань діяльності вищого навчального закладу.

Підводячи підсумок вищевикладеному та беручи до уваги несистематизованість контрольних повноважень суб'єктів як зовнішнього (у більшій мірі), так і внутрішнього контролю за діяльністю вищих навчальних закладів України, пропонуємо на рівні Кабінету Міністрів України прийняти *Положення про державний контроль за діяльністю вищих навчальних закладів України*, у якому були б визначені: його поняття, мета, завдання та функції, принципи здійснення, система суб'єктів та їх повноваження, напрямки та форми контролю, основні засади взаємодії між суб'єктами контролю, координуючий орган з питань контролю та його повноваження, а також процедурні засади його здійснення.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 343.1

Б. А. БУРБЕЛО,
викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ФПФПСД ХНУВС

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

У сучасний період глобального значення набуває профілактика правопорушень. Безперечно, профілактична

© Бурбело Б. А., 2012

діяльність при провадженні у кримінальних справах виступає як самостійна функція слідчого. Остання у рівній мірі притаманна прокурору, суду та випливає із загальних засад правосуддя і повністю їм відповідна, а у рамках кримінального процесу звернена до всіх його стадій і інститутів. Профілактична функція кримінального судочинства поряд з іншими завданнями є об’єктивно обумовленою потребою суспільства [3, с. 72].

Профілактика у широкому розумінні підпорядкована завданням попередження злочинності як явища, у вузькому – попередженню конкретних злочинів з боку окремих осіб. На наш погляд, слідчі підрозділи органів внутрішніх справ здійснюють спеціальну профілактику злочинів, яка, у свою чергу, підрозділяється на такі види: загально-профілактична діяльність; індивідуально-профілактична діяльність.

Загальна та індивідуальна профілактика злочинів тісно пов’язані. Загальна створює підґрунтя для ефективного здійснення індивідуальної профілактичної роботи слідчих [5, с. 8], а остання, у свою чергу, конкретизує і розвиває форми загальної профілактики з урахуванням індивідуальних особливостей осіб. Істотне значення у індивідуально-профілактичній діяльності слідчого мають показання свідків, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників. Однак не можна не брати до уваги їх зацікавленість у результатах розгляду справи [6, с. 166–167]. Нерідко вони намагаються приховати важливі для встановлення істини відомості, що характеризують їх з негативного боку. Визначаючи коло осіб, які підлягають допиту як свідки, потрібно мати на увазі, що деякі родичі, сусіди, співробітники, не знаючи про обставини події злочину, можуть повідомити потрібну інформацію про обвинуваченого.

Важлива доказова інформація про причини і умови, які сприяли вчиненню злочинів, може бути отримана при допиті обвинуваченого. Показання обвинуваченого, у тому числі і такі, у яких він визнає себе винним, підлягають ретельній перевірці і можуть бути покладені в основу обвинувачення тільки при

підтвердженні їх сукупністю інших зібраних у справі доказів. Проблему допиту обвинуваченого потрібно розглядати як триваючий динамічний процес взаємодії слідчого з допитуваним, за якого відбувається взаємний обмін інформацією. З урахуванням розбіжностей у лінії поведінки обвинуваченого можна виділити декілька різновидів взаємодії слідчого із допитуваним з метою одержання повної і достовірної інформації про причини і умови, які сприяли вчиненню злочинів. У випадках визнання обвинуваченим своєї вини і щирого каяття керуючий вплив слідчого головним чином спрямовується на подальший розвиток психологічного контакту і надання допомоги допитуваному в найбільш повній і правдивій передачі відомої йому інформації про причини і умови, які сприяли вчиненню злочинів. Однак з цього не випливає, що у подібних ситуаціях, коли мета суб'єктів взаємодії збігається, слідчий може виявляти пасивність. Отримуючи від обвинуваченого інформацію, він зобов'язаний, насамперед, переконатися у розумінні допитуваним поставлених перед ним завдань і шляхом постановки контрольних і уточнюючих питань, що спонукують до розумової діяльності, одержати від нього найбільш повні і точні відомості, які належать до предмета допиту. При цьому варто враховувати здатність допитуваної особи критично оцінити неправомірність своїх дій і правильно зрозуміти, осмислити механізм дії різних груп обставин, які сприяли вчиненню розслідуваного злочину.

Зібрані у процесі розслідування фактичні дані про причини й умови, які сприяли вчиненню злочинів, підлягають подальшому дослідженню й оцінці разом з іншими доказами. Результати такого вивчення використовуються для:

– швидкого і повного викриття всіх співучасників злочину;

– для всебічного, повного й об'єктивного дослідження матеріалів справи, виявлення обставин, які викривають і виправдовують обвинуваченого, а також обтяжуючих чи пом'якшуючих його вину;

– для застосування виховного впливу на обвинуваченого

і інших осіб, які беруть участь у справі;

– при внесенні подання у відповідні органи й організації, у виступах на зборах колективів підприємств, проведенні правової пропаганди серед населення і здійсненні інших загально-профілактичних заходів.

Серед криміналістів існує точка зору, що в окремі криміналістичні методики не доцільно включати розділ про профілактичну роботу слідчого [1, с. 338]. Така позиція є досить поширеною. Про це свідчить той факт, що далеко не в усіх підручниках і навчальних посібниках з криміналістики ця проблема взагалі досліджується. Іноді навіть у межах одного видання питання встановлення причин і умов злочинів та профілактичної роботи слідчого в окремих методиках розслідування розглядаються як їх самостійний структурний елемент, а в інших методиках вони відсутні [7, с. 320]. Така непослідовність у визначенні структури методик розслідування свідчить не тільки про розбіжності у поглядах окремих авторів, але і є показником існування невирішеної важливої теоретичної проблеми, яка має велике практичне значення.

На наш погляд, є цілком логічним включення питань профілактичної діяльності слідчого в методики розслідування злочинів як окремого їх структурного елементу. Предметом криміналістичної профілактики злочинів охоплюється соціально значуща система наукових положень і розроблюваних на їхній основі організаційних, тактичних, науково-технічних та окремо методичних засобів і прийомів роботи з доказами, з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів. З виявленням причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, тісно переплітаються кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні складові, тому розроблюваним криміналістичним засобам профілактики має бути притаманна відповідна комплексність.

Список використаної літератури: **1.** Белкин Р. С. Курс криминалистики : [учеб. пособие] : в 3 т. Т. 3 : Криминалистические средства, приемы и рекомендации / Р. С. Белкин. – М. : Юристъ, 1997. – 480 с. **2.** Дулов А. В. Основы расследования преступлений,

совершенных должностными лицами : [учеб. пособие] / А. В. Дулов. – Минск : Изд-во. «Университетское», 1985. – 168 с. **3.** Иванов И. И. Оптимизация профилактической функции уголовного судопроизводства / И. И. Иванов // Правоведение. – 2002. – № 4. – С. 70–77. **4.** Коновалова В. Е. Допрос: тактика и психология : [учеб. пособие] / В. Е. Коновалова. – Х. : Консум, 1999. – 157 с. **5.** Кримінологія і профілактика злочинів : курс лекцій у 2 кн. – Особлива частина / [Александров Ю. В, Гаврилишин А. П, Джужа О. М. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужи. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2000. – 201 с. **6.** Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : [підручник] / В. М. Тертишник. – 4-те вид., доповн. і переробл. – К. : А.С.К., 2003. – 1120 с. **7.** Шепітько В. Ю. Криміналістика. Криміналістична тактика і методика розслідування злочинів : [підручник] / В. Ю. Шепітька. – Х. : Право, 1998. – 376 с.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 342.9

К. О. ЧУМАК,
здобувач ХНУВС

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Вийшовши зі складу СРСР та проголосивши 24 серпня 1991 року свою незалежність, наша держава обрала власний шлях подальшого суспільно-державного розвитку, в основу якого була покладена ідея розбудови демократичної, правової, соціальної держави, яка сповідує високі гуманістичні цінності та всіляко сприяє всебічному розвитку громадянського суспільства. Юридичне оформлення ці та інші ідейні, основоположні засади існування сучасного українського суспільства віднайшли у цілому ряді законодавчих актів, центральне місце серед яких посідає Конституція України. Зокрема у ній закріплено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (стаття 1) Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність,

© Чумак К. О., 2012

недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3). Задля цього держава повинна вирішити низку важливих питань, зокрема щодо встановлення юридичної відповідальності за порушення діючого законодавства. Адже стабільність та благополуччя держави значним чином залежать від того, наскільки поведінка її громадян відповідає встановлені у цій державі системі нормам і правил.

Узгодження поведінки людини із системою існуючих суспільних відносин досягається різними шляхами, одним з яких є встановлення відповідальність. Значення відповідальності важко переоцінити, оскільки попре те, що більшість людей діють в межах встановлених норм, від проявів соціально-небезпечної, деструктивної поведінки не застрахована жодна держава світу, навіть ті, які характеризуються високим рівнем правової культури та правосвідомості населення.

Правопорушення можуть вражати абсолютно різні сфери суспільного життя та завдавати шкоди відповідним суспільним відносинам. Зокрема це стосується сфери пенсійного забезпечення, яке гарантується статтю 46 Конституції України, де закріплено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Практика суспільного життя свідчить про те, що порушення пенсійного законодавства мають не поодинокі випадки, та знаходяться далеко не на останньому місці серед інших видів протиправних дій.

Юридична відповідальністю за порушення пенсійного законодавства є похідною від соціальної відповідальності, яка виникла як явище ще за часів первісного суспільного ладу. Адже як тільки поведінка людини почала набувати певного

суспільного значення виникла необхідність встановлення відповідних норм, які б її регулювали та визначали відповідальність за відхилення чи порушення від діючих вимог, правил (зокрема за часів первісного суспільства – це були норми моралі). З розвитком суспільства та виникненням держави і права відповідальність переходить на новий рівень та набуває якісно нових ознак і видів.

За своєю сутністю відповідальність за порушення пенсійного законодавства – це обов'язок особи (суб'єкта) за вчинення протиправних дій в сфері пенсійного забезпечення понести для себе певні негативні наслідки державно-владного характеру, види і міра яких передбачені санкціями норм відповідного законодавства.

Можемо виділити наступні основні ознаки відповідальності:

– спрямована на захист одного з основоположних конституційних прав людини та громадянина;

– це обов'язок державно-владного характеру, тобто необхідна та забезпечена силою державного примусу поведінка, яку має вчинити особа, що скоїла порушення пенсійного законодавства;

– підставою для притягнення особи до відповідальності за порушення пенсійного законодавства є вчинення протиправних дій, що порушують порядок нарахування внеску на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, порядок подання звітності, перешкоджають роботі контрольно-наглядових органів та ін. Дії визнаються протиправними тільки у тому випадку, якщо вони передбачені як такі відповідним законодавством;

– міра та вид відповідальності, а також порядок її застосування передбачаються законодавством України, зокрема КУпАП, Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та ін.;

– застосовується від імені держави повноважними органами та посадовими особами;

– суб'єктом відповідальності може бути тільки фізична

особа, що обіймає відповідну посаду, тобто постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом;

– виконує каральну, виховну, профілактичну та правовідновлюючу функції.

Відповідальність за порушення пенсійного законодавства як соціально-правовий інститут покликаний гарантувати не лише зовнішнє адекватне, тобто в межах вимог законодавства, протікання суспільних відносин у сфері державного пенсійного забезпечення, але й також спрямований на формування в осіб на рівні свідомості морального обов'язку узгоджувати свою поведінку з діючими у суспільстві нормами і правилами.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 342.9

М. М. ДИВАК,
здобувач ХНУВС

ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УКРАЇНІ

Реформування органів внутрішніх справ відповідно до міжнародних вимог та стандартів правоохоронної діяльності неможливе без ефективного правового регулювання та якісної

© Дивак М. М., 2012

організації роботи з кадрами органів внутрішніх справ. Натомість, незалежно від спрямування правоохоронної чи забезпечувальної діяльності, головним завданням керівників усіх рівнів було та залишається визначення її якості що, вимагає розробки та поетапного впровадження апробованої у зарубіжних країнах системи управління якістю кадрового забезпечення. Вельми актуальною ця проблематика вбачається саме для органів внутрішніх справ, які виконують найбільшу кількість правоохоронних завдань та функцій і від якості здійснення яких залежить не лише рівень злочинності та адміністративної деліктності а й життя та здоров’я осіб, які з ними контактують. Якість кадрового забезпечення безпосередньо впливає на плинність кадрів в органах внутрішніх справ (далі – ОВС), переміщення по службі, кар’єрний ріст, рівень забезпечення особистої безпеки під час виконання службових завдань тощо. Управління якістю кадрового забезпечення ОВС дає змогу підвищити результативність та ефективність правоохоронної діяльності в цілому, зокрема в результаті зменшення необґрунтованих матеріальних та фінансових витрат, а також часу на виконання тих чи інших правоохоронних дій, врахувати потреби населення у конкретних адміністративних послугах, які надають ОВС та забезпечити належну їх якість.

В умовах реформування системи державного управління велика увага приділяється вдосконаленню діяльності правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ. Одним з основних напрямків покращення їх функціонування є переосмислення форм управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ, визначення шляхів їх удосконалення.

На сьогоднішній день керівництвом Міністерства внутрішніх справ України проводиться ряд організаційних заходів спрямованих на оптимізацію структури органів внутрішніх справ та покращення якості її кадрового забезпечення. Зазначена робота знаходить своє зовнішнє вираження у формах управління персоналом, під якими необхідно розуміти зовнішнє вираження діяльності Міністерства внутрішніх справ України та інших компетентних органів

державної влади з формування кадрового ядра органів внутрішніх справ, яке відповідає вимогам чинного законодавства та суспільного розвитку.

Серед них можна виділити загальні форми, що характерні для всіх сфер управлінської діяльності, та спеціальні, які можна зустріти лише в досліджуваній сфері. До загальних форм зокрема відносяться: видання нормативних актів; видання індивідуальних (неправових, адміністративних) актів; здійснення інших юридично значущих дій, організаційні дії та матеріально-технічні операції.

Загальні форми управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ на сьогоднішній день є достатньо відпрацьованими та виконуються компетентними суб'єктами на належному рівні. Особливу увагу необхідно звернути на спеціальні форми.

Серед спеціальних форм управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ виділяють: визначення потреби у персоналі (прогнозування нових робочих місць, планування кількісної та якісної потреби у персоналі, вибір методів розрахунку кількості потреби у персоналі); профорієнтаційну робота з можливими кандидатами (аналіз джерел відбору персоналу, відбір персоналу, встановлення зв'язків із зовнішніми організаціями, ділова оцінка кадрів під час відбору); розстановку персоналу (поточна періодична оцінка кадрів, цілеспрямоване переміщення кадрів); підготовку кадрів (початкова, спеціальна, перепідготовка та підвищення кваліфікації, стажування, наставництво); розвиток персоналу (службове та професійне просування по службі, робота з особами зарахованими до кадрового резерву, оцінювання результатів діяльності персоналу); організацію соціально-побутового забезпечення працівників; забезпечення комфортного соціально-психологічного клімату (регулювання стосунків керівника та колективу, трудових взаємостосунків, зниження рівня конфліктності у колективі, психологічне забезпечення персоналу); розробку мотиваційних механізмів підвищення зацікавленості і задоволеності працею; (адекватна оплата, створення творчої атмосфери, підтримка кар'єри);

забезпечення безпеки персоналу.

Необхідно відмітити, що дана класифікація не в повній мірі відображає сучасний стан управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ. У ній не враховані сучасні тенденції розвитку даного напрямку управлінської діяльності, а саме міжнародне співробітництво та наукове забезпечення. Також для підвищення якості функціонування органів внутрішніх справ велику увагу необхідно приділяти питанням дисципліни та законності серед особового складу. Крім того, деякі пункти зазначеної класифікації частково дублюють один одного.

Таким чином, до спеціальних форм управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ належать: 1) визначення потреб у персоналі; 2) профорієнтаційна робота з кандидатами на службу; 3) підготовка кадрів; 4) розвиток кадрів; 5) забезпечення дисципліни та законності; 6) створення належного соціально-психологічного та матеріально-побутового забезпечення; 7) наукове забезпечення та міжнародне співробітництво.

Вказані форми управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ є основними та потребують найбільшої уваги з боку керівництва Міністерства внутрішніх справ України, начальників управлінь та відділів, а також підрозділів кадрового забезпечення. На сьогоднішній день кожна із зазначених форм має певні недоліки, що потребують усунення, а також налагодження відповідної роботи. Приміром, така форма як визначення потреб у персоналі полягає в роботі кадрових підрозділів щодо підрахунку кількості осіб, яких можливо та необхідно підготувати для проходження служби в органах внутрішніх справ чи прийняти на службу. Дані підрахунки проводяться виходячи з оперативної обстановки в конкретному регіоні та кількості вільних посад у підрозділах. Вони здійснюються окремо для кожної служби (дільничні інспектори, патрульно-постова служба, карний розшук тощо).

Таким чином, форми управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ потребують

переосмислення та вдосконалення. Керівництву Міністерства внутрішніх справ України необхідно переглянути порядок визначення потреб у кадрах, систему їх ротації та професійної підготовки, розробити методику вивчення громадської думки з питань роботи органів внутрішніх справ у цілому та окремих працівників зокрема, вирішити питання щодо покращення дисципліни та законності, рівня грошового забезпечення, матеріально-побутового та соціально-психологічного забезпечення, розвитку прикладного наукового забезпечення правоохоронної діяльності та міжнародного співробітництва.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 342.9.35

А. Й. ПРИСЯЖНЮК,
здобувач ХНУВС

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИДІВ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ З БОКУ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

У юридичній теорії та практиці прийнято класифікувати контрольну діяльність за видами. Підхід до вирішення цього питання залежить від вибору критерію, на підставі якого здійснюється класифікація. Вибір критерію багато в чому зумовлений потребами практики. Саме тому відомо досить багато класифікацій контрольної діяльності. Залежно від адміністративно-правової компетенції суб'єкта виділяють загальний контроль, відомчий контроль, надвідомчий контроль.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, їх відділи та управління у процесі повсякденної діяльності систематично здійснюють відомчий контроль, який поширюється на підлеглі їм об'єкти відомчої належності. Зазначимо, що В. Б. Авер'янов називає такий контроль «внутрішнім адміністративним» [1, с. 354]. При здійсненні цього контролю міністерства та інші центральні органи виконавчої влади перевіряють виконання підконтрольними їм

© Присяжнюк А. Й., 2012

структурами законів, указів та урядових постанов, актів вищих органів, стан дисципліни та ефективність роботи апарату, розстановку та використання кадрів, роботу з розгляду звернень громадян тощо. Наприклад, Міністерство внутрішніх справ України організовує діяльність головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, районних, районних в містах, міських управлінь (відділів), лінійних управлінь (відділів) і внутрішніх військ МВС України та здійснює управління ними; контролює діяльність органів внутрішніх справ, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери його управління [2]. Відповідно до Указу Президента України «Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України» від 06.04.2011 № 381 Міністерство закордонних справ здійснює керівництво органами дипломатичної служби України та організовує та контролює виконання Конституції та законів України, актів і доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України в апараті МЗС України, представництвах МЗС України на території України, закордонних дипломатичних установах України [3].

Відомчий контроль здійснюється самими органами виконавчої влади та їх посадовими особами. Він може здійснюватися за ініціативою самого органу, посадової особи або може бути ініційований ззовні – іншим державним органом, громадською організацією чи на підставі звернення громадян. Такий контроль може стосуватися доцільності, необхідності та ефективності дій підконтрольного суб’єкта; при його здійсненні вищий орган може зупиняти, змінювати чи скасовувати неправомірні рішення.

Внутрівідомчий контроль варто поділяти на організаційно-управлінський та фінансово-ревізійний. Організаційно-управлінський контроль здійснюється щодо повсякденних функцій підпорядкованих суб’єктів. Він спирається на цілі, завдання, функції органу, технології їх досягнення та реалізації і спрямований на підвищення результативності та раціональності

діяльності підконтрольного суб’єкта. Фінансово-ревізійний контроль здійснюється з метою виявлення відповідності здійснюваних видатків попередньо затверджуваним кошторисам і поширюється виключно на економічні дані, тоді як організаційно-управлінський – на інші показники діяльності. Фінансово-ревізійний контроль здійснюється з метою виявлення відповідності здійснюваних видатків попередньо затверджуваним кошторисам і поширюється виключно на економічні дані, тоді як організаційно-управлінський – на інші показники діяльності. Зазначимо, що фінансово-ревізійний контроль проводиться відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28.22.2011 № 1001 «Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» [4] і окремих положень скасованого на сьогодні Порядку проведення внутрішньої контрольно-ревізійної роботи в системі центрального органу виконавчої влади [5].

Іншим видом контрою є контроль надвідомчий. Сутність надвідомчого контролю полягає в тому, що його здійснює центральний орган виконавчої влади щодо виконання загальнообов’язкових правил, які діють у відповідній сфері. Першою особливістю цього контролю є те, що він виключає підпорядкованість, тобто здійснюється органом іншої відомчої належності. Друга особливість такого контролю полягає в тому, що коло питань, яке має право перевіряти орган надвідомчого контролю, є вузьким, спеціальним.

У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають контрольно-наглядові функції за дотриманням державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, юридичними та фізичними особами актів законодавства, центральний орган виконавчої влади утворюється як інспекція. До таких центральних органів виконавчої влади законодавство відносить,

наприклад, Державну архітектурно-будівельну інспекцію України, Державну екологічну інспекцію України, Державну інспекцію сільського господарства України тощо [6].

Здійснення надвідомчого контролю характеризується тим, що центральні органи виконавчої влади не втручаються в інші функціональні повноваження підконтрольного суб'єкта; вони здійснюють контроль за додержанням загальнообов'язкових правил у різних сферах діяльності – промисловості, сільському господарстві, транспорті, охороні природи тільки в межах наданих їм повноважень.

Порівнюючи визначені види контролю з боку центральних органів виконавчої влади, можна дійти висновку, що для відомчого контролю характерними є організаційна підпорядкованість того, кого контролюють, тому, хто контролює, він стосується різних сторін діяльності підпорядкованого суб'єкта та обмежується заходами адміністративного впливу.

При здійсненні ж надвідомчого контролю відсутня організаційна підпорядкованість між контролюючим і підконтрольним, крім того, контролюючий орган може вдатися до примусових заходів, або ж звернутися з поданням результатів контролю у відповідні державні органи.

Список використаної літератури: 1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1. Загальна частина / В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк ; гол. ред. В. Б. Авер'янов. – К. : Юрид. думка, 2004. – 584 с. **2.** Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : указ Президента України від 06.04.2011 № 383/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381/2011. **3.** Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України : указ Президента України від 06.04.2011 № 381/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/13354.html. **4.** Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету

Міністрів України від 28.22.2011 № 1001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-п/ed20120101. **5.** Про проведення внутрішньої контрольно-ревізійної роботи в системі центрального органу виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 06.01.2010 № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2010-п. **6.** Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : указ Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010 // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 234.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 340.1

О. А. ЖИДОВЦЕВА,
здобувач ХНУВС

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ У СПРАВАХ ДІТЕЙ

Якісне виконання працівниками кримінальної міліції у справах дітей поставлених перед ними завдань, вдосконалення їх діяльності безпосередньо пов'язані із формуванням необхідного рівня правових знань, відповідних правових установок і навичок правомірних дій, розвитком високих професійно-моральних якостей, зміцненням морально-психологічного стану, підтримкою дисципліни та законності, а це, в свою чергу, вимагає пошуку шляхів підвищення рівня правовиховної роботи, що передбачає чіткого визначення її змісту на сучасному етапі розвитку суспільних відносин, встановлення пріоритетів (загальної мети, проміжних цілей, конкретних завдань) в системі правового виховання, визначення форм та методів правовиховної роботи, розвитку її нормативно-правового забезпечення, визначення чинників підвищення ефективності змісту та форм правового виховання.

Правове виховання співробітників кримінальної міліції у справах дітей може бути визначене як цілеспрямована

© Жидовцева О. А., 2012

систематична діяльність усіх суб'єктів виховного процесу щодо формування в них високого рівня правової освіченості, ціннісно-правових орієнтацій, установок соціально-активної правомірної поведінки, прищеплення навичок практичного використання правових знань у повсякденному житті та професійній діяльності.

Правовиховна робота щодо працівників кримінальної міліції в справах дітей у сучасних умовах повинна бути спрямована на:

– формування у співробітників кримінальної міліції в справах дітей необхідного комплексу громадянських, моральних, духовних та інших професійно значимих якостей, обумовлених потребами службової діяльності;

– підготовку співробітників, здатних реалізувати завдання охорони правопорядку в умовах демократичного суспільства, готових дотримуватись конституційних прав людини, на практиці здійснювати їх ефективний захист;

– забезпечення високої антикорупційної стійкості співробітників та надійного імунітету до професійної деформації.

Метою правового виховання працівника кримінальної міліції у справах дітей є формування в нього професійної правосвідомості та підвищення на цій основі професійно-правової культури, досягнення відповідності інтересів, моральних мотивів, вчинків, поведінки вимогам, що виникають у процесі практичної діяльності зі зміцнення правопорядку та боротьби зі злочинністю.

Відповідно до загальної мети можна виділити такі основні цілі правовиховної роботи з працівниками кримінальної міліції у справах дітей:

– набуття правових знань як необхідної умови дотримання законності, правильного використання прав при виконанні відповідних обов'язків;

– формування ставлень (як оцінювальної категорії) до правових вимог, що призводить до утворення усвідомлених переконань в правильності та необхідності правових приписів;

– прищеплення усвідомлених, заснованих на нормативних правових актах дій, які співробітник міліції сприймав би як належні через те, що формальна необхідність виконувати закон перетворилася на його внутрішню потребу.

Основу нормативно-правового забезпечення правовиховного процесу стосовно працівників кримінальної міліції у справах дітей складає система загальнодержавних та відомчих нормативних актів, які визначають його принципи, завдання, форми та методи, правовий статус суб'єктів у цій сфері, взаємодію між ними, а також контроль за якістю виховного процесу. Відповідно до вимог Закону України «Про міліцію», інших законодавчих актів, Указу Президента України «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та здорового способу життя громадян», інших актів Президента та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів МВС України, зокрема – Положення про організацію виховної роботи з особовим складом органів і підрозділів внутрішніх справ України, Положення про наставництво в органах внутрішніх справ України та ін., правовиховна робота передбачає комплекс правових, організаційних, морально-психологічних, інформаційних, педагогічних, культурно-просвітницьких заходів, спрямованих на забезпечення свідомого виконання вимог Конституції та законів України, вірності Присязі, дотримання Кодексу честі, Етичного кодексу працівника органів внутрішніх справ України, почуття патріотизму, державного світогляду.

До основних форм правового виховання як організаційно відокремлених груп однорідних за змістом дій, в межах яких відбувається правове виховання, слід віднести: правове навчання, пропаганду знань про право і юридичну практику, індивідуальну правовиховну роботу, а також самовиховання. Процес організації правовиховної роботи передбачає використання відповідних організаційних методів: планування виховних впливів; постановка завдань виховного характеру; контроль і корегування діяльності; оцінка дій і вчинків; моральне та матеріальне стимулювання. Конкретними засобами правовиховної діяльності виступають: навчальні і пропагандистські лекції, консультації,

бесіди, тематичні вечори та ін.

Підвищення ефективності змісту та форм правового виховання як одного з найважливіших аспектів формування професійної правосвідомості працівників кримінальної міліції у справах дітей зумовлюється низкою взаємопов'язаних та взаємообумовлених чинників. До основних з них необхідно віднести:

– відповідність змісту та організації правовиховного процесу завданню формування і розвитку у працівників кримінальної міліції у справах дітей високих професійних якостей;

– відповідність соціальної практики та характеру (спрямованості, змісту) виховного впливу на співробітників;

– урахування індивідуальних особливостей співробітників кримінальної міліції у справах дітей та їх колективів;

– роль правовиховного впливу на співробітників особистості керівника;

– інтенсивність та якість взаємин між співробітниками;

– дотримання принципу єдності виховання та самовиховання.

Ефективність правового виховання залежить також від сукупної дії об'єктивних (соціальних, економічних, побутових та ін.) і суб'єктивних (взаємодія між керівниками й підлеглими, усталені відносини в колективі, психологічний клімат та ін.) чинників.

Важливим засобом підвищення ефективності змісту і форм правового виховання працівників кримінальної міліції у справах дітей є також морально-правове виховання, спрямоване на формування відповідного емоційного, морального ставлення до права, вироблення морально-етичного підходу до вирішення професійних проблем, адже знання та виконання основних принципів, категорій і норм моралі – це той обов'язковий елемент правового виховання, що визначає його готовність до вирішення службових завдань, бажання їх виконувати; формує почуття відповідальності за їх виконання.

Ефективність правового виховання також безпосередньо пов'язана із тим, якою мірою працівники кримінальної міліції в справах дітей залучені до активної службової діяльності, що зумовлює динамічність формування необхідних особистісних і професійних якостей. Тому однією із закономірностей виховного процесу виступає залежність його результатів від ступеня правової активності співробітників.

Необхідно підкреслити, що усі розглянуті чинники, які впливають на ефективність змісту й форм правового виховання, діють не розрізнено, а в тісному взаємозв'язку, адже даний процес здійснюється у всіх сферах діяльності працівників кримінальної міліції в справах дітей, і передбачає застосування різноманітних засобів і методів впливу, які є ефективними тільки тоді, коли становлять систему взаємозалежних і взаємообумовлених заходів. Таким чином, вони проявляються як основні тенденції розвитку процесу правового виховання в цілому, що завдає визначальний вплив на формування професійної правосвідомості співробітників кримінальної міліції у справах дітей.

Одержано16.04.2012

******

УДК 343.9

Г. В. ЗАВГОРОДНЯ,
ад'юнкт ХНУВС

ПРЕДМЕТ ТА ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ ОХОРОНИ АБО ВИКОРИСТАННЯ НАДР ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Ресурсний потенціал надр на сьогодні є одним з визначальних факторів економічного розвитку держави. Необґрунтований пріоритет економічних інтересів над екологічними, нераціональне, неконтрольоване та незаконне використання надр завдають шкоди, у першу чергу, навколишньому природному середовищу, що забезпечує

© Завгородня Г. В., 2012

нормальні умови життєдіяльності людства в цілому. Слід відзначити, що кількість екологічних злочинів, пов'язаних з порушенням правил охорони або використання надр, постійно збільшується. Негативно впливає на стан боротьби з вказаними злочинами відсутність розробленої методики розслідування.

В юридичній літературі розглядались лише окремі аспекти розслідування злочинних порушень правил охорони або використання надр, в основному, у працях, присвячених проблемам протидії екологічним злочинам (С. О. Книженко, В. В. Єгошин, М. О. Духно, Ю. Г. Корухов, А. Є. Меркурісов, Г. А. Матусовський, А. М. Плєшаков, А. П. Резван, М. В. Свердюков, М. О. Селіванов, М. П. Яблоков та ін.). Водночас окрема криміналістична характеристика, як основа методики розслідування порушень правил охорони або використання надр, до цього часу не створена. Серед її основних структурних елементів слід особливо відзначити предмет та обстановку злочинного посягання.

Предметом порушення правил охорони або використання надр є надра і корисні копалини загальнодержавного значення.

Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння (ст. 1 Кодексу України про надра). Надра належать до не відновлюваних природних ресурсів, їх геологічна швидкість утворення чи акумуляції є значно повільнішою за швидкість їх використання суспільством в процесі виробництва. Вони є сукупністю різних корисних копалин, що широко використовуються в господарській діяльності. Але надра є не тільки джерелом видобування корисних копалин, але і сховищем добутих газу й нафти, місцем захоронення відходів виробництва і шкідливих речовин, місцем зведення деяких підземних споруд, скидання стічних вод, прокладки транспортних комунікацій, створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-

оздоровче значення – заповідників, пам'ятників природи, наукових полігонів; місцем проведення підземних ядерних випробувань.

Корисні копалини – це природні мінеральні речовини, які можуть використовуватися безпосередньо або після їх обробки (ст. 1 Гірничого Закону України). За призначенням вони поділяються на корисні копалини загальнодержавного та місцевого значення. Предметом злочинного посягання ст. 240 КК України є лише корисні копалини загальнодержавного значення.

Згідно Переліку корисних копалин загальнодержавного значення до них належать горючі корисні копалини, метали, неметали (різноманітна сировина), води, грязі лікувальні, інертні гази. Корисні копалини загальнодержавного значення є стратегічно важливими для економіки України, бо вважаються перспективними ресурсами. Їх видобування має свої особливості та регулюються чисельними нормативно-правовими актами. Корисні копалини місцевого не є предметом посягання злочину, передбаченого ст. 240 КК України, і їх видобування не потребує особливого дозволу.

Аналіз матеріалів слідчої та судової практики свідчить, що предметом незаконного видобування корисних копалин, передусім, є вугілля (Донецька та Луганська області), дорогоцінне каміння – бурштин (Рівненська область), питні підземні води – (Херсонська область, АР Крим та ін.), вапняк – як сировина для пиляних стінових матеріалів (АР Крим, Вінницька область), пісок формувальний.

Зазначимо, що обстановка порушення правил охорони або використання надр пояснюється специфікою розташування предмета злочину. Насамперед, незаконне видобування корисних копалин вчиняється в тих регіонах, в яких є відповідні родовища корисних копалин. Більшість незаконного видобування вугілля, піску, нарізку пиляного вапняку вчиняють на окраїнах міста, в населених пунктах сільської місцевості або за їх межами. Вибір часу залежить від якостей предмета злочинного посягання, способу та місця вчинення злочину. Найчастіше видобування корисних копалин вчиняється вдень.

Аналіз вибіркових матеріалів слідчої та судової практики свідчить, що недобросовісні користувачі надрами частіше всього пояснюють вчинення злочину тим, що процедура оформлення необхідних спеціальних дозволів надмірно тривала і займає багато часу, а держава потребує палива, або населення потребує водопостачання; або посилаються на необізнаність, не роз'яснення та не попередження відповідними контролюючими органами про необхідність отримання відповідних дозволів. Найчастіше незаконне видобування корисних копалин, таких як вугілля на Донеччині, Луганщині, або дорогоцінного мінералу – бурштину на території Рівненської області, вчиняються особами, що не мають постійного заробітку. А незаконне добування питної води комунальними підприємствами службові особи пояснюють відсутністю коштів на оформлення дозволу водопостачання.

Зауважимо, що суттєвим фактором, який визначає обстановку досліджуваних злочинів, є стан контролю за дотриманням правил охорони або використання надр. Результати проведеного нами дослідження свідчать, що до обставин, які сприяють вчиненню порушень правил охорони або використання надр, треба включити безконтрольність відповідних органів за станом навколишнього природного середовища, здійснення нагляду та контролю за використанням та охороною надр на не відповідному рівні, а також корумпованість зв'язків суб'єктів злочину з органами виконавчої влади, природоохоронними та правоохоронними органами.

Знання відомостей про типові ознаки предмета злочинного посягання та обстановки вчинення злочинних порушень правил охорони або використання надр, як одного із основних елементів криміналістичної характеристики, дозволяє слідчому більш ефективно виявляти та розслідувати зазначені злочини, своєчасно вживати заходів з усунення причин і умов, що сприяють їх вчиненню.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 342.9

Д. В. КІРЄЄВ,
здобувач ХНУВС

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ УКРАЇНИ

В організації державного та громадського життя в Україні в останні часи сталося чимало змін, окремі з яких знайшли своє відображення навіть на конституційному рівні. Зокрема, переглядається роль суду у державі з метою посилення захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Судова система України наразі все ще перебуває на перехідному етапі свого формування, а практична неспроможність судів забезпечити повний і своєчасний розгляд та вирішення відповідних справ зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення судової системи України, у тому числі засобами адміністративного законодавства.

Сказане безпосередньо стосується адміністративних судів утворення яких стало черговим етапом реалізації основних положень судової реформи в Україні, приведення національного законодавства до міжнародних стандартів. Виконання адміністративними судами завдань щодо захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб’єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій вимагає належного правового та організаційного забезпечення їх діяльності. Особлива роль у цьому повинна відводитись нормам адміністративного законодавства, які регулюють як процесуальну діяльність адміністративних судів, так і їх позапроцесуальну (внутрішньоорганізаційну) діяльність.

© Кірєєв Д. В., 2012

Проте, в діяльності адміністративних судів існує низка невирішених правових та організаційних проблем, переважна більшість з яких пов'язана із поступовим становленням системи адміністративного судочинства в Україні.

Зазначені моменти визначають необхідність удосконалення адміністративно-правового регулювання та організації діяльності адміністративних судів України, що передбачає оптимізацію системи та структури адміністративних судів, удосконалення їх взаємодії як між собою, так і з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю. Виконання цих та багатьох інших завдань неможливе без посилення юридичних гарантій забезпечення діяльності адміністративних судів, удосконалення організаційних форм їх професійної діяльності (планування, діловодства, ведення судової статистики та звітності, розподілу повноважень тощо). Більш ефективним повинен бути й контроль за діяльністю адміністративних судів.

Зокрема, оптимізація системи та структури адміністративних судів, удосконалення організаційних форм їх професійної діяльності передбачає такі заходи, як: чітке визначення та уточнення повноважень адміністративних судів у сфері публічно-правових відносин, розподіл компетенції між адміністративними судами та судами інших судових юрисдикцій, звільнення адміністративних судів від невластивих їм функцій, уточнення змісту принципів судоустрою та судочинства стосовно організації та діяльності адміністративних судів; удосконалення порядку розгляду і вирішення адміністративних справ, поглиблення спеціалізації суддів адміністративних судів з розгляду окремих категорій адміністративних справ, покращення загальної організаційної та методичної підтримки діяльності адміністративних судів та ін.

Розвиток правових засад адміністративного судочинства, удосконалення норм, що регламентують діяльність адміністративних судів, повинно бути спрямоване, перш за все, на розширення інституційних можливостей адміністративного судочинства, і передбачає розробку низки нормативних актів

стосовно адміністративного судочинства та проведення оцінки юридичних, соціальних, фінансових і політичних наслідків таких актів. Перш за все, уваги потребують такі моменти: необхідність розробки єдиного понятійно-категоріального апарату (чітке визначення поняття адміністративних договорів, публічно-правовий спорів; уточнення компетенції адміністративних судів, правового статусу суду, який виступає в ролі сторони у адміністративній справі та ін.); забезпечення принципу правової визначеності; вирішення доктринальних проблем адміністративного права і адміністративного процесу; впровадження процесуальних фільтрів на рівнях апеляційної та касаційної інстанцій; виконання рішень судів щодо державних установ, вільний доступ до судових рішень та ін.

Важливе місце серед заходів щодо оптимізації системи та структури адміністративних судів належить питанню удосконалення кадрового забезпечення адміністративного судочинства, що передбачає підвищення вимог до освіти суддів адміністративних судів, їх віку та досвіду практичної діяльності; розробку та запровадження системи навчання у сфері адміністративного судочинства з метою підвищення кваліфікації суддів та працівників апарату ВАСУ та інших адміністративних судів, а також створення відповідної системи їх стажування в органах публічного управління відповідних рівнів перед призначенням їх на посади та під час служби.

Оптимізація адміністративно-правового регулювання та організації діяльності адміністративних судів України передбачає вивчення, узагальнення та використання зарубіжного досвіду правового забезпечення та організації діяльності адміністративних судів, який повинен бути спрямований на покращення функціонування суддівського самоврядування в системі адміністративного судочинства відповідно до європейських стандартів і згідно з передовою практикою ЄС та країн світу; покращення управління документообігом щодо справ, вдосконалення ведення судової статистики і вироблення критеріїв для визначення і розподілу робочого навантаження суддів згідно з передовою практикою,

чіткого визначення критеріїв, що застосовуються для представництва сторін в адміністративному суді; використання досвіду судової практики Європейського Суду з прав людини; вдосконалення суддівського самоврядування шляхом використання досвіду європейських країн з питань організації діяльності органів суддівського самоврядування, обсягу їх функцій та значення для забезпечення незалежності суддівського корпусу та ін.

Нарешті, ще одним важливим питанням є удосконалення системи взаємодії адміністративних судів із громадськістю, що вимагає визначення та реалізації низки заходів, безпосередньо спрямованих на підвищення рівня обізнаності українського суспільства про адміністративні суди, серед яких необхідно відзначити заходи щодо підтримки створеної мережі прес-секретарів адміністративних судів шляхом розробки для них рекомендацій, що забезпечать належну взаємодію із ЗМІ для інформування суспільства про діяльність адміністративної юстиції, а також розробку рекомендацій щодо впровадження найкращих практичних прикладів зв’язків адміністративних судів з громадськістю (столи довідок, розробка інформаційних листків і т. п.) з метою підвищення рівня поінформованості українського суспільства про адміністративні суди та їх функції й завдання.

Таким чином, удосконалення адміністративно-правового регулювання та організації діяльності адміністративних судів України, на наш погляд, передбачає реалізацію цілої низки заходів за такими основними напрямками:

– оптимізація системи та структури адміністративних судів, удосконалення організаційних форм їх професійної діяльності;

– удосконалення норм адміністративного законодавства, що регламентують діяльність адміністративних судів;

– удосконалення кадрового забезпечення адміністративного судочинства;

– використання зарубіжного досвіду правового забезпечення та організації діяльності адміністративних судів;

– удосконалення взаємодії адміністративних судів між собою та іншими органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськістю;

– посилення юридичних гарантій забезпечення діяльності адміністративних судів, їх фінансове та матеріально-технічне забезпечення, правовий та соціальний захист суддів та працівників апарату адміністративних судів;

– удосконалення системи контролю за діяльністю адміністративних судів.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 341.1

Т. А. КОБЗЄВА,
викладач кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки юридичного факультету
Сумського державного університету

МІЖДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В СФЕРІ БОРОТЬБИ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ (ВІДМИВАННЯМ) ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах інтеграції української економіки до міжнародних фінансових систем особливого значення набуває розвиток співпраці між різними державами та їх об’єднаннями в напрямку забезпечення фінансової безпеки як окремої держави так і світового співтовариства. Відмивання грошей і іншого майна, отриманих злочинним шляхом, стало глобальною загрозою економічної безпеки держав і вимагає погоджених заходів уникнення їх як на національному, так і на міжнародному рівнях. Останнім часом загроза фінансовій безпеці держави стала все більше відображатися на політичній ситуації в державі та проявляється в тому, що негативно впливає на авторитет державної влади ряду країн, у тому числі й України. Оскільки, легалізація доходів, отриманих

© Кобзєва Т. А., 2012

злочинним шляхом, досить часто носить транснаціональний характер, то з метою ефективної протидії цій злочинній діяльності доцільно розвивати міждержавне співробітництво в напрямку формування спільної нормативно-правової бази, виявлення злочинних угруповань, що діють у даній сфері, припинення їх існування, попередження та припинення відмивання злочинних доходів, виявлення осіб, що їх вчинили, та притягнення їх до відповідальності, обміну необхідною інформацією. Тобто така міжнародна співпраця має бути направлена на вжиття всіх можливих заходів для збереження фінансової системи від злочинних посягань.

На сьогоднішній день Україна є членом ряду міжнародних організацій, покликаних протидіяти такій злочинній діяльності. Серед них: Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (FATF), Егмонтська група, Спеціальний комітет експертів Ради Європи з взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL), Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЄАГ), ООН, Світовий банк / МВФ, Базельский комітет, Вольфсберзька група, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Інтерпол.

З метою приведення законодавства різних держав у цій сфері до єдиних стандартів, було розроблено та прийнято ряд міжнародних нормативно-правових актів. Основними нормативними документами, що заклали фундамент міждержавному співробітництву в сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, стали: Конвенція ООН «Про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин», Конвенція Ради Європи «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом», Конвенція Ради Європи «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму».

Крім перерахованих документів в Україні діє ще ряд нормативних актів, що визначають правові засади

міждержавного співробітництва в сфері адміністративно-правової протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, характеризують основні заходи, що здійснюються в рамках такого співробітництва, його суб'єкти та об'єкти, тощо. Крім того, нашою державою укладено ряд Меморандумів про взаєморозуміння між Державним комітетом фінансового моніторингу України та подібними органами державної влади інших країн щодо співробітництва в сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Вказані меморандуми спрямовані на вдосконалення двосторонньої взаємодії в досліджуваній сфері, а саме з питань збору, обробки та аналізу інформації щодо проведених на їх території підозрілих фінансових операцій, що можуть мати наслідком відмивання злочинно отриманих доходів чи фінансування тероризму, а також щодо фізичних та юридичних осіб, які пов'язані з проведенням таких операцій.

Формами міждержавного співробітництва України в сфері адміністративно-правової протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, у більшості випадків є її участь у різноманітних заходах, що проводяться міжнародними організаціями, до складу яких вона входить, або компетенція яких поширюється на її територію.

Так, наприклад, плідно розвивається співпраця Державної служби фінансового моніторингу України з Секретаріатом Групи з розробки фінансових заходів (FATF), Комітетом Ради Європи MONEYVAL, Секретаріатом Егмонтської групи та іншими міжнародними організаціями.

Крім участі в різноманітних міжнародних організаціях та заходах, що ними проводяться, Державна служба фінансового моніторингу України плідно співпрацює з відповідними компетентними органами іноземних держав щодо протидії легалізації злочинно отриманих доходів. Так, лише протягом I кварталу 2012 року українська делегація відвідала Литву та Словенію з метою вивчення найбільш вагомих досягнень даних держав у сфері протидії легалізації доходів, отриманих

злочинним шляхом, та активізації співпраці з ними. Під час даних візитів було розглянуто найбільш проблемні питання в досліджуваній сфері: форми та методи взаємодії підрозділу фінансової розвідки з іншими правоохоронними органами, судами, органами державної влади та перспективи налагодження прямих зв'язків; розслідування фінансових злочинів у банківській сфері та на фондовому ринку; застосування адміністративної відповідальності, фінансових санкцій за використання інсайдерської інформації та вчинення маніпулювання на фондовому ринку тощо.

Крім того, в рамках Інструменту TAIEX у березні 2012 року у м. Львів Державною службою фінансового моніторингу України разом з Навчально-методичним центром Держфінмоніторингу України для представників правоохоронних органів, підрозділів фінансової розвідки та інших органів державної влади, залучених до сфери боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, проведено міжнародний семінар на тему «Повернення активів».

Таким чином, на сьогоднішній день у світі склалася досить ефективна система міждержавного співробітництва в сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом. Вона спрямована на формування єдиних засад як міжнародної діяльності, так і внутрішньої політики в досліджуваній сфері. Однак необхідно відмітити, що в наш час способи вчинення легалізації злочинно отриманих доходів постійно змінюються та стають все менш очевидними. У зв'язку з цим форми такого міждержавного співробітництва потребують постійного перегляду та вдосконалення. Саме тому доцільно й надалі проводити регулярні засідання міжнародних організацій, що покликані протидіяти злочинності в даній сфері, з метою визначення основних шляхів розвитку механізму протидії відмиванню злочинних доходів, обміну інформацією з питань проведення підозрілих фінансових операцій та осіб, що їх вчинили.

Враховуючи необхідність швидкого реагування на факти можливого вчинення легалізації злочинно отриманих доходів,

доцільно розробити систему швидкого сповіщення про подібні факти між державами, інтереси яких зачіпають такі протиправні діяння.

Також необхідно розробити методичні рекомендації для держав-учасниць міжнародних організацій в сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, щодо формування механізму протидії такій злочинній діяльності на однакових правових та організаційних засадах. Такі спільні розробки сприятимуть покращенню міждержавного співробітництва в досліджуваній сфері та допоможуть державам-членам відповідних організацій вдосконалити роботу їх суб’єктів протидії відмиванню злочинних доходів.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 796.06

І. М. КОВАЛЬОВ,
здобувач ХНУВС

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФСТ «ДИНАМО» УКРАЇНИ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Захист прав та свобод людини і громадянина є основним завданням держави та ключовим напрямом діяльності створених нею правоохоронних органів. Разом з тим належне виконання покладених на працівників даних органів обов’язків залежить від рівня їх фізичної підготовки. Так, згідно Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [1] остання є частиною загальної системи навчання та виховання працівників правоохоронних органів і спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності.

В свою чергу фізкультурно-спортивне товариства «Динамо» України (ФСТ) є всеукраїнською громадською організацією фізкультурно-спортивної спрямованості, що об’єднує колективи фізичної культури і спорту працівників і

© Ковальов І. М., 2012

військовослужбовців правоохоронних органів, студентів та курсантів вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ), які готують фахівців для правоохоронних органів (п. 1.1 Статуту фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» України [2] (далі – Статут)). Наразі відомчими колективами ФСТ є Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, Генеральна прокуратура України, Державна митна служба України, Державна податкова служба України та інші.

Згідно Статуту серед завдань ФСТ передбачено: створення ефективної інфраструктури для забезпечення спеціальної фізичної підготовки працівників і військовослужбовців правоохоронних органів, студентів та курсантів ВНЗ, які готують фахівців для правоохоронних органів – членів ФСТ та членів їх сімей; надання допомоги територіальним організаціям ФСТ в нормативно-правовому та методичному забезпеченні фізичної підготовки працівників і військовослужбовців правоохоронних органів, студентів та курсантів ВНЗ, які готують фахівців для правоохоронних органів тощо.

На виконання статутних завдань ФСТ постійно вивчає потреби та запити, шукає нові підходи до розвитку співпраці з правоохоронними органами. Однією з форм реалізації відповідних завдань за рішенням Центральної ради ФСТ стало створення у лютому 2012 р. регіональних центрів спеціальної підготовки при його територіальних організаціях (Центри), діяльність яких повинна бути спрямована на удосконалення організаційно-методичного рівня підготовки фахівців, відповідальних за організацію і проведення фізичної, вогневої підготовки та спортивної роботи з військовослужбовцями і працівниками правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб України [3]. В свою чергу у межах даних тез доповіді ми обмежимось характеристикою ролі останніх у сфері організації фізичної підготовки працівників правоохоронних органів.

Центри створюються за наявності: кваліфікованого тренерсько-викладацького складу; навчально-матеріальної бази, спеціального інвентарю та обладнання для забезпечення

підготовки відповідно до вимог програм навчання; узгоджених і затверджених установленим порядком план-графіків та програм підготовки фахівців. На підставі угод про співпрацю до участі у навчальному процесі залучаються кваліфіковані тренери з видів спорту ФСТ, федерацій, викладачі відомчих навчальних закладів, а також фахівці підрозділів правоохоронних органів.

Основною формою роботи Центрів планується організація та проведення навчально-методичних зборів та семінарів за напрямком підготовки до організації та проведення занять з фізичної, спеціальної фізичної та вогневої підготовки і спортивної діяльності у підрозділах правоохоронних органів (удосконалення рівня організаційно-методичної підготовки штатних та позаштатних інструкторів з фізичної, спеціальної фізичної та вогневої підготовки і спорту, підготовка спортивних організаторів підрозділів та суддів зі спорту).

Планування діяльності Центрів здійснюється з урахуванням планів навчально-методичних зборів підготовки фахівців у структурних підрозділах правоохоронних органів на календарний рік і за їх зверненнями щодо надання методичної та практичної допомоги. Так, на даний час регіональні центри створені у Дніпропетровській, Житомирській, Луганській та Львівській організаціях ФСТ і до них закріплені всі області України [3].

Типові плани і навчальні програми підготовки фахівців розробляються спеціалістами апарату управління ФСТ спільно з фахівцями, які відповідають за професійну підготовку у відповідних структурних підрозділах правоохоронних органів з урахуванням вимог кваліфікаційних характеристик штатних фахівців та виконання функціональних обов’язків позаштатним громадським активом, вдосконалення методичної та практичної підготовки фахівців, відповідальних за організацію та проведення фізичної, вогневої підготовки і спортивної діяльності з особовим складом у структурних підрозділах і установах правоохоронних органів. Всі заняття повинні мати практичну

спрямованість, забезпечувати нерозривний зв'язок навчання з виконанням службових та професійних обов'язків правоохоронців. В ході навчання слухачі підвищуватимуть педагогічну майстерність, ознайомляться із новітніми ефективними формами та методами організації навчального процесу. Діяльність та навчальний процес підготовки фахівців правоохоронних органів проводяться на спортивних базах територіальних організації ФСТ та, на підставі угод про співпрацю, в користування центру може залучатися учбово-матеріальні бази міністерств і відомств правоохоронних органів, в тому числі транспорт для перевезення учасників зборів (семінарів). Після завершення навчання на зборах або семінарах проводиться атестація фахівців, за підсумками якої їм видається свідоцтво про результати навчання установленого зразка, затвердженого ФСТ. Атестація слухачів здійснюється тренерсько-викладацьким складом Центру за участю представників структурних підрозділів правоохоронних органів.

Таким чином, створення регіональних Центрів спеціальної підготовки територіальних організацій фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» України має на меті удосконалення реалізації завдань ФСТ у сфері організації фізичної підготовки працівників правоохоронних органів та відповідно дає унікальну можливість акумулювати, координувати та з максимальною користю використовувати не тільки учбово-матеріальну базу товариства, правоохоронних міністерств і відомств, але й, що не менш важливо, унікальний кадровий потенціал найбільш досвідчених фахівців і спеціалістів для методичної та практичної підготовки відповідальних за організацію і проведення фізичної, вогневої підготовки та спортивної діяльності, а також окремих категорій працівників у структурних підрозділах правоохоронних органів. За таких умов основне питання, що потребує належного вирішення, полягає у налагодженні дієвої співпраці усіх зацікавлених осіб та установ з метою ефективного застосування потенціалу Центрів. Крім того, на нашу думку, територіальне розміщення Центрів має прямо залежати від адміністративно-територіального розташування

ВНЗ, які готують фахівців для правоохоронних органів, що спростить процедуру залучення найбільш кваліфікованих викладачів з фізичної підготовки, відповідно створить умови для впровадження в навчальний процес інноваційних проектів, новітніх форм і методів фізичної підготовки працівників правоохоронних органів. Тому вважаємо, що один із Центрів спеціальної підготовки обов'язково має бути створено при Харківській обласній організації ФСТ «Динамо» України.

Список використаної літератури: 1. Про фізичну культуру і спорт : закон України від 24.12.1993 № 3808-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 80. **2.** Статут фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dynamo-lviv.com/tsentry-spetsialnoji-pidhotovky-%E2%80%93-nova-forma-vzajemodiji-terytorialnyh-fst-dynamo-z-pidrozdilamy-pravoohoronnyh-orhaniv/. – Сайт фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» України. **3.** Винярчук І. С. Центри спеціальної підготовки – нова форма взаємодії ФСТ «Динамо» з підрозділами правоохоронних органів [Електронний ресурс] / І. С. Винярчук // Динамо – сила в русі та єдності. – Режим доступу: http://dynamo.ua/fsodynamo/pravovaya_baza/ustav/.

Одержано 16.04.2012

******

УДК 342.9

М. В. КОЛЕСНІКОВА,
аспірант кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки юридичного факультету
Сумського державного університету

СПОСОБИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ІНФОРМАЦІЮ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Соціально-економічні та політичні зміни, які відбулися в Україні за останні десятиліття, значно вплинули як на саму систему правоохоронних органів нашої держави, так і на

© Колеснікова М. В., 2012

характер їх діяльності, який передбачає серед інших складових, взаємовідносини та взаємодію щодо пошуку, отримання, вироблення, оптимізації та розповсюдження інформації та відповідно діяльність спрямовану на забезпечення права власності на інформацію інших суб'єктів.

Адміністративно-правове забезпечення права власності на інформацію здійснюється правоохоронними органами з використанням способів, закріплених у нормативно-правових актах. До таких способів можна віднести: реєстрацію, ліцензування, експертизу, нагляд та контроль тощо.

Реєстрація передбачає здійснення дій по внесенню до баз даних відомостей, наприклад, про новостворений засіб масової інформації або видачу дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею. Так, відповідно до частини 1 ст. 20 Закону України «Про державну таємницю» [1], державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації мають право провадити діяльність, пов'язану з державною таємницею, після надання їм Службою безпеки України спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею.

Ліцензування – це спеціальний режим по видачі, переоформленню та анулюванню ліцензій, видачі їх дублікатів, веденню ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, здійснення контрольних дій щодо дотримання ліцензіатами ліцензійних умов тощо. Згідно з пунктом 8.1 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розроблення, виробництва, впровадження, обслуговування, дослідження ефективності систем і засобів технічного захисту інформації, надання послуг у галузі технічного захисту інформації, для отримання права провадження робіт у галузі технічного захисту інформації усіх видів, у тому числі інформації, що містить відомості, які становлять державну таємницю, до заяви також додається засвідчена в установленому порядку копія дозволу на провадження виду господарської діяльності, пов'язаного з державною таємницею [2]. Тому Служба безпеки України

приймає участь у такому ліцензуванні. Крім того, Служба безпеки України є органом ліцензування такого виду господарської діяльності, як розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівля спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку іншими засобами негласного отримання інформації [3].

Міністерство внутрішніх справ України є органом ліцензування господарської діяльності щодо надання послуг з охорони власності та громадян. Враховуючи, що інформація є об'єктом права власності, її охорона підпадає під спеціальні ліцензійні умови [4].

Експертиза як спосіб адміністративно-правового забезпечення права власності на інформацію правоохоронними органами здійснюється фахівцями у відповідній сфері, якщо питання, поставлені посадовими особами правоохоронних органів, потребують застосування спеціальних знань. Служба безпеки України, органи внутрішніх справ, прокуратура та інші правоохоронні органи в рамках кримінально-процесуального законодавства мають право організовувати проведення відповідних експертиз. Згідно зі ст. 75 Кримінально-процесуального кодексу України експертиза призначається у випадках, коли для вирішення певних питань при провадженні в справі потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання [5]. Більш того, згідно зі ст. 9 Закону України «Про державну таємницю» [1] за поданням Служби безпеки України на підставі пропозицій керівників відповідних державних органів, Національної академії наук України, підприємств, установ і організацій виконання функцій державного експерта з питань таємниць покладається на конкретних осіб.

Водночас, найбільш ефективними способами адміністративно-правового забезпечення права власності на інформацію є нагляд та контроль.

Відповідно до Конституції України та Закону України

«Про прокуратуру» [6] прокуратура здійснює загальний нагляд за застосуванням законів, в тому числі щодо володіння, користування та розпорядження інформацією, правопорушень у сфері забезпечення прав громадян на інформацію тощо.

На підставі підпунктів 23 та 70 п. 4, підпункту 6 п. 5 Положення про Міністерство внутрішніх справ України воно організовує інформаційно-аналітичну діяльність органів внутрішніх справ, формує довідково-інформаційні фонди, веде оперативно-пошукові та криміналістичні обліки, здійснює обробку персональних даних, у межах своїх повноважень складає статистичну інформацію, забезпечує режим доступу до інформації, надає інформаційні послуги; забезпечує в межах компетенції криптографічний захист інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом; забезпечує у межах повноважень реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, захист інформації з обмеженим доступом, а також технічний захист інформації, контроль за їх збереженням в апараті МВС України [7].

Нагляд та контроль є не тільки способами виявлення адміністративних правопорушень, але й сприяють їх попередженню. Тому діяльність правоохоронних органів по адміністративно-правовому забезпеченню права власності на інформацію об’єктивно потребує використання таких способів, як нагляд та контроль. Контроль та нагляд здійснюються на постійній основі та передбачають оперативне втручання правоохоронних органів у діяльність фізичних та юридичних осіб.

Отже, всі способи адміністративно-правового забезпечення права власності на інформацію правоохоронними органами об’єднані в єдину систему, мають спільну мету та забезпечують функціональний захист права власності на інформацію. Держава повинна забезпечити відповідне підґрунтя для захисту права власності на інформацію законних власників. Адміністративно-правове забезпечення права власності на інформацію повинно

втілюватись шляхом розробки юридичних норм, що відображаються в законодавчих та підзаконних актах, визначення механізмів такого забезпечення, суб'єктів, яким надано право володіти, розпоряджатись, розповсюджувати інформацію відповідно до набутого права власності або права користування, визначення суб'єктів владних повноважень, яким надано право здійснювати захист відповідного права власності на інформацію, а також їх прав та механізмів впливу, встановлення певних режимів доступу до інформації.

Список використаної літератури: **1.** Про державну таємницю : закон України від 21.01.1994 № 3855-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93. **2.** Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розроблення, виробництва, впровадження, обслуговування, дослідження ефективності систем і засобів технічного захисту інформації, надання послуг у галузі технічного захисту інформації : наказ Держ. ком. України з питань регуляторної політики та підприємництва та адміністрації Держ. служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 20.01.2009 № 5/9 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 12. – С. 58. **3.** Про затвердження переліку органів ліцензування : постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 № 1698 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 46. – Ст. 2001. **4.** Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з охорони власності та громадян : наказ МВС України від 01.12.2009 № 505 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 101. – Ст. 3570. **5.** Кримінально-процесуальний кодекс України : від 28.12.1960 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15. **6.** Про прокуратуру : закон України від 05.11.1991 № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793. **7.** Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : указ Президента України від 06.04.2011 № 383/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1222.

Одержано 18.04.2012

******

УДК 343.1

Є. А. КРАВЧУК,
аспірант ХНУВС

ПРОЦЕС ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АКТУ АГРЕСІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

На жаль, зараз не можна уявити собі таку газету, журнал чи програму радіо чи теленовин, де не було б жодного повідомлення про який-небудь акт агресії чи насильства. Статика красномовно свідчить про те, як часто люди спричиняють шкоду і вбивають один одного, заподіюють біль і страждання своїм ближнім. І тоді, крім природних законів, що регулюють відносини між ними, в силу вступають закони соціального життя, іноді закріплені у вигляді жорстких приписів (правил), а найчастіше у вигляді моральних норм, що допускають відому варіабельність відносин між людьми в першу чергу.

Агресія збройний напад однієї держави на іншу. Вона являє собою найбільшу небезпеку для миру і безпеки. Тому визнання агресії злочином, тобто найтяжчим правопорушенням, лежить в основі права міжнародної безпеки. Попередження і боротьба з агресією є першочерговим завданням міжнародного співтовариства.

Протягом історії, в результаті чисельних війн та збройних конфліктів, міжнародне співтовариство намагалося визначити акт агресії і закріпити його у різноманітних правових нормах як злочинне діяння.

Важливим кроком у визнанні агресії злочином є Декрет про мир 1917 р., у якому ведення загарбницької війни було визнано «найбільшим злочином проти людства».

У 1927 р. Асамблея Ліги Націй прийняла Декларацію, що закріпила положення, згідно якого: «Будь-яка агресивна війна є і залишається забороненою» і «становить міжнародний злочин».

Першим актом, який заборонив війну як знаряддя

© Кравчук Є. А., 2012

національної політики, був Паризький пакт (Пакт Бріана - Келлога) 1928 р.

У подальшому універсальний міжнародний договір - Статут ООН закріпив принцип, який забороняє не тільки застосування, а й загрозу сили.

Перше визнання агресії як міжнародного злочину, що передбачає індивідуальну кримінальну відповідальність, пов’язане з прийняттям Лондонської угоди у 1945 році. Дана угода, яка була укладена між урядами Англії, США, Франції та СРСР (тобто переможцями Другої Світової Війни), передбачала створення Міжнародного Воєнного Трибуналу у Нюрнберзі (далі - МВТ), який повинен був судити індивідів, які скоїли злочини у період Другої Світової Війни. У додатку до даної угоди містився Статут МВТ, у якому визначалась організація Трибуналу, принципи його діяльності, і, звичайно, його юрисдикція. Серед злочинів, віднесених до розгляду Трибуналу був і злочин агресії, який, щоправда, містився в Статуті в загальному понятті «Злочини проти миру».

Отже, на визнання злочину агресії вплинули статути і вироки Нюрнберзького і Токійського трибуналів. Принципи, що знайшли закріплення в цих актах, були підтверджені Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 1946 р.

Крім того, Резолюція Генеральної Асамблеї 1974 р., затвердила визначення агресії, відповідно до якого «агресивна війна є злочином проти міжнародного миру».

Для боротьби з агресією необхідно юридично чітке визначення. У згаданій Резолюції 1974 р. висловлено твердження, що «прийняття визначення агресії буде сприяти зміцненню міжнародного миру і безпеки».

Необхідно зазначити, що прийняття Резолюції 1974 р. мало дійсно велике значення. Адже після доволі довгого періоду невдалих спроб визначити агресію, було сформульовано визначення, яке, по суті, відображало юридичну природу даного злочину, і, найголовніше, проводило межу між поняттям агресії за загальним міжнародним правом і за міжнародним кримінальним правом.

Після 1974 року, були нові спроби визначити злочин агресії. У 1996 р. Комісія міжнародного права прийняла проект Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства, у статті 16 якого було зазначено: «Індивід, який є лідером або організатором, активно приймає участь або розробляє планування, підготовку, ініціацію або ведення агресії, скоєної державою, буде нести відповідальність за злочин агресії».

Отже, агресія являє собою злочинне зазіхання на інтереси не тільки держави-жертви, але і міжнародного співтовариства в цілому, оскільки загрожує загальному миру і безпеці. Тому зобов'язання не вчиняти актів агресії відноситься до категорії зобов'язань міжнародного співтовариства в цілому. Тому детальний аналіз та регламентація цього діяння в міжнародних актах – є першочерговим завданням міжнародного співтовариства.

Одержано 18.04.2012

******

УДК 343.344(477)

П. М. МІТРУХОВ,
ад'юнкт ХНУВС

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОПЕРЕДЖЕННЯ І КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ ЗГІДНО ІЗ ПРОЕКТОМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ»

В Україні з усієї групи злочинів, пов'язаних з порушенням установлених правил поводження із загальнонебезпечними предметами, - незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами є найбільш поширеним злочином. Неконтрольований обіг

© Мітрухов П. М., 2012

відповідних загальнонебезпечних предметів приховує в собі високий рівень небезпеки спричинення шкоди людям та довкіллю. Суспільна небезпека злочинів, пов'язаних із незаконним обігом зброї, обумовлена ще й тенденцією розвитку насильницької озброєної злочинності, а також незаконним збройним підприємництвом [1, с. 66].

Правові проблеми незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами за останні роки вивчали наступні науковці: М. Г. Пінчук [2], В. П. Меживий [3], В. І. Рибачук [4], Т. М. Приходько [1], В. М. Бараняк [5], В. П. Тихий [6] та ін., але, на наш погляд, в їх роботах є деякі прогалини, вирішенню яких будуть присвячені наші тези.

У ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначено, що «завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних ... з метою припинення правопорушень…» [7, с. 2]. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 7 цього ж Закону «підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення і розкриття злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень» [7, с. 4]. Однією з підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності, передбаченого п. 1 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», є наявність достатньої інформації … про: злочини, що готуються …; осіб, які готують … злочин» [7, с. 3]. У п. 3 ст. 10 передбачено, що матеріали оперативно-розшукової діяльності використовуються для попередження, припинення і розслідування злочинів…» [7, с. 11]. Але ст. 9-2 вищезазначеного Закону, не передбачає закриття оперативно розшукової справи у разі попередження злочину [7, с. 10]. Це є причиною та умовою виникнення проблем та порушень законодавства як на практиці так і в науково-практичній діяльності.

З метою усунення суперечливих питань, які виникають в практичній і науковій діяльності, пропонується: ч. 1 ст. 9-2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» доповнити пунктом 10) попередження злочину, що готується, а також злочинної діяльності осіб, які готують вчинення злочину.

На сьогодні у п. 2 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативним працівникам надано право проводити контрольну, оперативну закупівлю та постачання товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь. Порядок проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання визначається нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, погодженими з Генеральною прокуратурою України та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України [7, с. 5]. Діюче законодавство не забороняє проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання за ст. 263 Кримінального кодексу України. Також згідно нинішнього законодавства це заходи, що тимчасово не обмежують права і свободи людини. Згідно нового проекту Кримінального процесуального кодексу провести такі заходи як контрольоване постачання, контрольована та оперативна закупка по злочину середньої тяжкості буде не можливо. Тому що проведення контрольованого постачання, контрольованої та оперативної закупівель буде здійснюватися згідно з положеннями ст. 271 Кримінального процесуального кодексу України у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин [8, с. 150].

Для вирішення цієї проблеми вважаємо необхідним:

1) доповнити п. 2 ч. 1 ст. 8; ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», та дозволити, як виняток, проведення оперативно-розшукових заходів пов’язаних з тимчасовим обмеженням прав людини по злочинах невеликої

та середньої тяжкості. Винятки можуть бути встановлені лише на підставі рішення слідчого судді у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

3) доповнити ч. 8 ст. 271 Кримінального процесуального кодексу України, де відобразити: «Винятки проведення оперативно-розшукових заходів пов'язаних з тимчасовим обмеженням прав людини по злочинах невеликої та середньої тяжкості можуть бути встановлені лише на підставі рішення слідчого судді з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо».

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, вирішення вищевказаних проблем відіграє важливе значення для попередження, розкриття та розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

Список використаної літератури: **1.** Приходько Т. М. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами / Т. М. Приходько // Законодавство України. Науково-практичний коментар. – 2006. – № 6. – С. 66–71. **2.** Пінчук М. Г. Система і завдання законодавства про боротьбу з незаконним обігом вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин і вибухових пристроїв / М. Г. Пінчук // Держава і право. – 2004. – № 24. – С. 459–465. **3.** Меживой В. П. Про деякі терміни, що використовуються під час кваліфікації злочинів, пов'язаних з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами / В. П. Меживой // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2001. – 2002. – № 2. – 2002. – С. 183–191. **4.** Рибачук В. І. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти боротьби з незаконними діяннями при поводженні зі зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Рибачук В. І. – О., 2001. – 21 с. **5.** Бараняк В. М. Використання спеціальних знань у процесі розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї / В. М. Бараняк // Матеріали IX регіональної науково-практичної конференції «Проблеми державотворення і захисту прав

людини в Україні», 13–14 лют. 2003 р. – Л., 2003. – С. 468–470. **6.** Тихий В. П. Коментар до статей 262, 263, 264 розділу IX «Злочини проти громадської безпеки» Кримінального кодексу України / В. П. Тихий // Законодавство України: науково-практичні коментарі. – 2004. – № 8. – С. 51–60. **7.** Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18 лют. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303. – З подал. зм. та допов. **8.** Проект Кримінального процесуального кодексу України : за станом на 14.05.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42312.

Одержано 18.04.2012

******

УДК 342.9

Г. Я. НАКОНЕЧНА,
інспектор навчального відділу Навчально-наукового центру післядипломної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ СУДІВ

Орієнтація держави на зміцнення суверенітету українського народу, демократичних перетворень, розвитку високої правової культури і громадянського суспільства потребує системної та ефективної роботи її органів, адже саме на них покладається основна функція по втіленню поставлених завдань і цілей у життя. Державна влада означає право і можливість одних веліти, розпоряджатися і керувати іншими. Як наслідок, виникають організаційні зв’язки між учасниками цих відносин, багато з яких вимагають правового регулювання. Таке регулювання здійснюється за допомогою адміністративно-правових норм, які, в свою чергу, перетворюють їх в адміністративно-правові відносини.

Під адміністративно-правовими відносинами ми розуміємо відносини, які виникають у сфері реалізації державної влади з обов’язковою участю відповідного органу державного управління або іншого носія повноважень

© Наконечна Г. Я., 2012

державно-владного характеру, діяльність якого спрямована на охорону та захист проголошених Конституцією України прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Одним із основних органів, який здійснює захист проголошених прав і свобод людини і громадянина є суд, де і виникають різного роду правовідносини. На сьогодні окрема класифікація адміністративно-правових відносин, які виникають у діяльності суду майже не проводилась, а тому і недостатньо досліджена. А отже, ми вважаємо за доцільне її проведення.

Як зазначає О. І. Марцев, наукова класифікація будь-якого поняття становить собою систему підпорядкованих йому понять відповідної галузі знань чи діяльності людини, що використовується як засіб для встановлення зв'язків між ними або класами об'єктів, тобто класифікація повинна фіксувати закономірні зв'язки між групами об'єктів з метою визначення місця об'єкта в системі [1, с. 9–10]. Критерії, які покладені в основу будь-якої класифікації є різними: за функціями, за характером зв'язку, за ступенем визначеності, за галузями права, за суб'єктами тощо.

Що стосується класифікації адміністративно-правових відносин, які виникають у діяльності суду, то, на нашу думку, доцільно виділяти зовнішні і внутрішні, вертикальні і горизонтальні, регулятивні і охоронні, матеріальні і процесуальні. Проте і при їх визначенні існують певні проблеми. Розглянемо деякі з них.

Однією із особливостей адміністративно-правових відносин, є те, що вони побудовані на засадах «влади-підпорядкування», де відсутня юридична рівність сторін. Це вертикальні відносини [2, с. 107] Іншими відносинами є «горизонтальні», що виникають між не підпорядкованими органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами, громадянами. Отже, статус суб'єкта адміністративно-правових відносини є першою підставою для класифікації таких відносин. Прикладом вертикальних правовідносин можна вважати відносини голови суду і суддів суду, голови суду і секретарів, помічників та інші.

Наприклад, відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» голові суду належить ряд управлінських повноважень, а саме: визначення адміністративних повноважень заступника голови місцевого суду, контроль ефективності діяльності апарату суду тощо [3].

Горизонтальні відносини можуть виявлятися у співпраці суддів різних судів, що стоять на одній ланці в ієрархічній системі. Наприклад, між двома місцевими судами, їх секретарями та ін. Такі відносини найчастіше спрямовані на встановлення співпраці, обміну досвідом. Горизонтальні відносини можуть виникати між головою суду та радою суддів, діяльність яких спрямована на здійснення спільної діяльності.

За сферою виникнення адміністративно-правові відносини, які виникають у діяльності суду, можна поділити на внутрішні і зовнішні. На нашу думу, такі види відносини часто дуже схожі між собою, а інколи і взагалі переплітаються між собою. Можуть існувати окремо внутрішні відносини, а окремо зовнішні, а в певних ситуаціях вони будуть розглядатися у взаємозв'язку. Крім того, ми не виключаємо існування так званих змішаних правовідносин. Саме в цьому і полягають певні труднощі в їх класифікації. Внутрішні правовідносини, які виникають у діяльності суду часто порівнюють із організаційним забезпеченням діяльності суду [4, с. 34]. Організаційним забезпеченням суду, як відомо, займається Державна судова адміністрація України. Діяльність такого органу спрямована на створення умов для належного здійснення правосуддя, тобто такі відносини виникають не в самому суді, а поза його межами. А тому, з однієї сторони такі відносини можна визначати як внутрішні, адже вони сприяють здійсненню правосуддя, а з іншого як зовнішні, бо вони не пов'язані із безпосереднім здійсненням правосуддя. Таким чином, можна вважати, що Державна судова адміністрація України здійснює управління діяльністю суду. Внутрішніми правовідносинами також є правовідносини, які виникають між всіма працівниками судової установи.

До змішаних правовідносин, ми вважаємо, що можна віднести кадрове забезпечення судової влади. Відповідно до ст.

20 Закону України «Про судоустрій і статус суддів») голова суду видає на підставі акта про призначення (обрання) суддею чи звільнення суді з посади відповідний наказ, повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України про наявність вакантних посад у десятиденний строк з дня їх утворення. Це його управлінські функції. Крім того, голова суду зобов'язаний ефективно управляти персоналом суду, налагодити кадрову політику, сприяти розвитку професіоналізму між працівниками, викликати у працівника бажання працювати, професійно рости і вдосконалюватися [3]. Це ми охарактеризували внутрішні відносини діяльності суду.

Ці ж самі відносини (кадрове забезпечення суду), на нашу думку, можна визначити і як зовнішні відносини. Це виявляється, насамперед, у діяльності державних органів, які беруть участь у доборі і призначенні суддів на посади. Такими органами можна вважати Вищу кваліфікаційну комісію суддів, Вищу раду юстиції, Президента України, Верховну Раду України.

Прикладом зовнішніх відносин, які виникають у діяльності суду, є судовий контроль і нагляд. Так, наприклад, судовий контроль є доволі вагомою гарантією охорони прав особи, залученої в кримінальний процес. До зовнішніх відносин належать відносини пов'язані з дотриманням протипожежних, санітарних, епідеміологічних та інших норм, безпекою праці та взаємодії суду з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадянами.

За змістом адміністративно-правові відносини, які виникають у діяльності суду поділяються на матеріальні і процесуальні. Так, матеріальними можна вважати ті, які виникають на основі норм матеріального права. Ними є повноваження суду і суддів, функції, завдання суду, визначення функцій органів судової влади та інше.

У діяльності суду прикладами процесуальних правовідносин можна вважати процедуру розгляду справи в суді, розгляд скарги на непроцесуальне рішення судді,

притягнення судді до дисциплінарно відповідальності. Всі наведені правовідносини містять певну процедуру їх здійснення. Так, наприклад, розгляд справи в суді містить декілька стадій, порушення хоча б однієї з ним може призвести до прийняття незаконного рішення, що має наслідком його скасування.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що здійснення розподілу відносин, які виникають у суді на певні види надасть можливість комплексно підійти до вирішення проблем забезпечення належного рівня правосуддя та організаційно-розпорядчих питань, які виникають у діяльності суду, сприятимуть кращому розумінню судової системи як гілки влади, її структури, відносин, які виникають при здійсненні правосуддя, взаємодії з іншими державними органами влади, органами місцевого самоврядування та ін.

Список використаної літератури: **1.** Марцев А. И. Диалектика и вопросы теории уголовного права / А. И. Марцев. – Красноярск : Изд-во Красноярск. ун-та, 1990. – 128 с. **2.** Козлов Ю. М. Предмет советского административного права / Ю. М Козлов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1967. – 160 с. **3.** Про судоустрій і статус суддів : закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–42, 43, 44–45. – Ст. 529. **4.** Скорченко Ю. О. Деякі проблеми зміцнення судової гілки влади / Ю. О. Скорченко // Вісник ВСУ. – 2003. – № 2. – С. 33–35.

Одержано 18.04.2012

******

УДК 342.9

Л. В. ПАВЛОВА,
здобувач ХНУВС

ВИДИ ПІДВІДОМЧОСТІ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

Створення адміністративних судів свідчить про необхідність кваліфікованого вирішення певних категорій справ і підвищення рівня знань саме в такій галузі права, як

© Павлова Л. В., 2012

адміністративний процес (адміністративне судочинство). Водночас вважається, що проблеми компетенції тих чи інших судів не повинні ставати перешкодою для звернення громадян за захистом власних прав, оскільки досить часто суди не приймають заяви, коли вони спрямовані до адміністративного суду, а суд вважає ці відносини цивільними, або навпаки.

Необхідно звернути увагу, що останнім часом, проблемі розмежування юрисдикції адміністративного суду, привертають увагу науковці-процесуалісти та практичні працівники, як О. М. Бандурка, В. М. Бевзенко, С. В. Кальченко, С. В.Ківалов, А. Т. Комзюк, К. Г. Леонтович, Р. С. Мельник, О. М. Пасенюк, М. І. Смокович, М. О. Сорока, В. І. Співак, О. О. Терлецький, М. І. Цуркан та ін.

В той же час, створення в системі судів загальної юрисдикції системи адміністративних судів потягло за собою необхідність дослідження видів підвідомчості та їх класифікації.

Як зазначає О. О. Терлецький, проблема чіткого законодавчого визначення підвідомчості в діяльності адміністративних судів – є наслідком відсутності уваги наукової думки протягом тривалого часу до публічно-правових відносин загалом та проблем верховенства права та захисту прав і основних свобод людини зокрема [1, с. 175].

Таким чином, при визначені підвідомчості справ адміністративним судам слід спиратися на критерії підвідомчості, що вироблені і використовуються процесуальною доктриною та практикою. До таких критеріїв належить суб’єктний склад учасників спору та характер спірних правовідносин.

Як зазначено у науково-практичному коментарі до Кодексу адміністративного судочинства України, за редакцією С. В. Ківалова, О. М. Пасенюка, О. І. Харитонової [2, с. 77], щодо першого критерію, то обов’язковим учасником публічно-правового спору є суб’єкт владних повноважень, а за другим – предметом судового розгляду в адміністративному суді є публічно-правовий спір.

Слід також відмітити, що Р. О. Куйбіда та В. І. Шишкін справедливо кваліфікують три способи нормативного визначення підвідомчості адміністративних справ: 1) загальне визначення – через поняття адміністративної справи (п. 1 ст. 3 КАС України [3]); 2) визначення через перелік категорій справ, що належать до предмета адміністративної юрисдикції (ч. 1 ст. 17 КАС України); 3) визначення через перелік категорій справ публічно-правового характеру, що не належать до предмета адміністративної юрисдикції (ч. 2 ст. 17 КАС України) [4, с. 86–90].

У свою чергу, Е. Ф. Демський виділив чотири загальних критерії (ознаки), які є підставою розмежування підвідомчості справ між судами та іншими юрисдикційними органами: а) наявність правового спору чи спору про право у відповідній сфері правового регулювання; б) суб'єктивний склад осіб, які беруть участь у справі; в) змістовний (предметний) склад спору; г) непоширеність юрисдикції інших юрисдикційних органів (судів) на спірні правовідносини, визначені законом [5, с. 268].

Недотримання правил підвідомчості справ органам юрисдикційних повноважень (суду) тягне за собою процесуально-правові наслідки, як, наприклад, відмова у прийнятті позовної заяви (ч. 1 ст. 109 КАСУ), припинення провадження у справі (ч. 1 ст. 157 КАСУ) і, врешті-решт, визнання рішення суду нечинним у зв'язку з порушенням процесуальних норм за процесуальними ознаками.

Тому, питання підвідомчості адміністративному суду з того чи іншого правового питання є дуже важливим, оскільки встановлюються межі повноважень суду з вирішення спору та предмет доказування у справі. Отже, від правильного визначення підвідомчості суду в багатьох випадках залежить можливість комплексного захисту прав осіб.

Слід зробити висновок, що основними критеріями визначення підвідомчості справ адміністративному суду, які ми будемо детально досліджувати у подальших наукових працях є: 1) наявність публічного характеру правовідносин; 2) хоча б однією стороною правовідносин є суб'єкт владних

повноважень у зв'язку з виконанням владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму; 3) між сторонами виник спір, юрисдикція адміністративних судів на який поширена дією ст. 17 КАС України і такий спір не віднесений до компетенції інших органів.

Список використаної літератури: **1.** Терлецький О. О. Компетенція адміністративних судів. Підсудність адміністративних справ / О. О. Терлецький // Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики : Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. – К. : Істина, 2007. – 608 с. **2.** Кодекс адміністративного судочинства України : наук.-практ. коментар / [С. В. Ківалов, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова та ін.] ; за ред. С. В. Ківалова, О. М. Пасенюка, О. І. Харитонової. – К. : Правова єдність, 2009. – 656 с. **3.** Кодекс адміністративного судочинства України : від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15. **4.** Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : навч. посіб. /за заг. ред. Куйбіди Р. О., Шишкіна В. І. – К. : Старий світ, 2006. – 576 с. **5.** Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України : навч. посіб. / Е. Ф. Демський. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.

Одержано 18.04.2012

******

УДК 342.5

М. В. ПАЛЬКІН,
старший викладач кафедри права юридичного факультету
Сумського державного університету

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МІЛІЦІЯ» В ЗАКОНОДАВСТВІ

Вперше поняття «міліція» було використано в епоху Стародавнього Риму, коли люди на добровільних засадах формували легіони громадського порядку. Згодом, після звитяжних загарбницьких війн імперії, в країнах – колоніях створювались легіони, які мали назву mille, головним завданням яких було підтримання порядку. З роками поняття

© Палькін М. В., 2012

міліція широко використовувалось і в інших країнах світу. Головною особливістю міліції було те, що вона створювалась з озброєних людей на добровільній основі.

В чинному Законі України «Про міліцію» міліція в Україні – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань. Проте таке визначення є застарілим і не відповідає тим функціям, які притаманні сучасній міліції.

Так, у Проекті закону «Про міліцію» міліція визначається як державний орган виконавчої влади, покликаний захищати життя і здоров'я людини, її права і свободи, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань, який для забезпечення своїх повноважень наділено правом примусу, передбаченим цим та іншими законами України. З викладеного видно, що визначення поняття «міліції» у чинному законі має певні відмінності від того, що викладене у щойно процитованому Законопроекті, зокрема виключено вказівку на те, що міліція – це озброєний орган державної влади. На нашу думку такий підхід не зовсім вірний, адже саме озброєність буде вказувати на мілітаризований характер діяльності міліції, а отже на її відмінність від інших органів виконавчої влади. Також вважаємо, що визначення поняття «міліції» запропоноване у Проекті закону «Про міліцію» має бути доповнене таким напрямком її діяльності як охорона життя і здоров'я людини, її права, свободи, а не лише захист, як зазначено у Законопроекті. Адже охорона така ж важлива як і захист, вона носить профілактичний характер та передує захисту. Крім того до об'єктів охорони і захисту з боку міліції слід віднести не лише життя і здоров'я, права і свободи людини, а й її законні інтереси, про доцільність охорони та захисту яких, доречи, йдеться в Конституції та інших законодавчих актах.

Не можна не відзначити, що визначення поняття «міліції» міститься у Проекті закону «Про органи внутрішніх

справ України», а саме: у статті 1 закріплено, що національна міліція – це система озброєних служб та підрозділів органів внутрішніх справ України, головним завданням яких є забезпечення громадського порядку, виявлення, припинення, попередження і розкриття злочинів та адміністративних правопорушень. Окрім Національної міліції у даному законопроекті міститься поняття і Державної прикордонної міліції, яка являє собою систему озброєних служб та підрозділів органів внутрішніх справ, які виконують завдання по контролю за в'їздом та виїздом громадян України, іноземців та осіб без громадянства, забезпечують припинення порушень, попередження і розкриття злочинів на території контрольно-пропускних пунктів та прилеглих до них територій. Враховуючи, що у цьому ж Проекті поряд з Державною прикордонною міліцією йдеться і про Державну прикордонну службу, формулювання визначень яких майже ідентичні, тобто фактично відбувається дублювання функцій та надмірне розширення структури ОВС України, то слід вказати на необхідність вирішення питання про більш детальне та чітке розмежування Державної прикордонної служби та Державної прикордонної міліції, та взагалі визначитись із доцільністю існування обох органів, можливо їх функціональні обов'язки здатен виконувати єдиний орган.

Одержано 18.04.2012

******

УДК 351.73(68)

К. О. ПАРУБІН,
ад'юнкт ХНУВС

МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ НА СЛУЖБІ МІЛІЦІЇ

Ми часто стикаємося з таким явищем як масова комунікація або масова інформація. Почувши таке словосполучення, ми схильні уявляти собі газети, радіо, телебачення і останнє нововведення – Інтернет.

Однак у цієї моделі є й зворотна сторона. Ми рідко

© Парубін К. О., 2012

замислюємося або взагалі не замислюємося про те, що масова інформація виникла і розвивається саме як засіб досягнення певних цілей. Наприклад, будь-який рекламодавець завжди зацікавлений у розвитку більш досконалих засобів масової інформації для того щоб вони змогли донести його рекламу до свідомості населення.

І навпаки – часто багато корпорацій, громадських організацій та фізичних осіб не зацікавлені в поширенні деякої інформації і тим більше потрапляння її в засобах масової інформації (надалі – ЗМІ).

Як ми розуміємо, в обох випадках ключовим поняттям є засоби масової комунікації. В одному випадку вони можуть сприяти розвитку того чи іншого суб'єкта, в іншому, навпаки - бути причиною його падіння.

Але вплив масової комунікації поширюється не тільки на комерційні організації або фізичних осіб, ми часто є свідками того, як засобами масової інформації формується ставлення населення також і до державних органів влади, і органи внутрішніх справ тут винятком не є.

Тому я вважаю за необхідне висвітлити тему впливу масової комунікації на роботу міліції.

Масова комунікація (від лат. «communikatio» – повідомлення, передача), або масова інформація, – це процес обробки інформації, її передачі за допомогою преси, радіо, телебачення, а також спілкування людей як членів «маси» здійснюється за допомогою різноманітних технічних засобів [1].

Зокрема, Ліпман У. трактував масову комунікацію як «особливий спосіб спілкування маси», що виникає на хвилі індустріалізації «колективного угруповання», об'єкт інтересів членів якого знаходиться поза локальних груп і культур, до яких вони належать [2].

І саме тут ми підходимо до проблеми сприйняття органів внутрішніх справ як «колективного угруповання», яке знаходиться поза локальних груп», а саме до сприйняття міліції населенням. Загальновідомий факт: робота міліції, а особливо міліції громадської безпеки, багато в чому залежить

від сприйняття її населенням. Не потрібно розписувати такий простий приклад, як негативне ставлення більшої частини населення до діяльності підрозділів Державної автомобільної інспекції МВС України. Таке ставлення багато в чому і визначає рівень правосвідомості громадськості і, як наслідок, впливає на кількість порушень правил дорожнього руху.

В даний час проблема правового виховання громадян лежить виключно на плечах правоохоронних органів. У цьому аспекті можна зазначити, що правоохоронцям, в решті решт, доводиться конкурувати з ЗМІ, які в свою чергу дуже рідко висвітлюють діяльність міліції позитивного боку як на документальному, так і на художньому рівні.

Наприклад, ми не зможемо пригадати жодного американського фільму, де поліція США виступає з негативного боку. В якості винятку подається картина, що в середовищі хороших і справедливих зберігачів правопорядку, один індивідуум може виявитися негативним персонажем, але його тут же усувають. І дані картини випускають комерційні кінокорпорації, не маючи ніякого відношення до державної діяльності. Така ж ситуація була і в СРСР.

Проте якщо поглянути на екрани нашого телебачення, то не складно побачити, що вітчизняні кінокомпанії не схильні створювати позитивний образ. А якщо і подається яка-небудь інформація, що позитивно характеризує ОВС, то представляється як якийсь виняток із правил.

Звичайно що склалася ситуація яка прямо впливає на формування негативного іміджу правоохоронних органів і міліції зокрема. Відповідно реагує і населення, часто співчуваюче правопорушника і небажаючі допомагати, а іноді навіть перешкоджає роботі міліції.

Не можна, певна річ, все списувати на засоби масової інформації. Безумовно: скільки не говори слово «халва», солодше в роті не стане. Однак зрозуміло, що проблема відмови допомоги населення ОВС лежить в більшій частині за межами правоохоронних органів, а на правоохоронні органи може бути покладена тільки у разі поганої сумісної роботи із ЗМІ.

Варто зауважити, що при правильній подачі інформації залежить формування певної громадської думки, яке, стосовно правоохоронної діяльності, прямо впливає на профілактику правопорушень, покладену лише на органи внутрішніх справ і, як наслідок на зростання або падіння злочинності.

Зрозуміло, що політика масової комунікації не приносить миттєвих результатів, і вимагає копіткої праці впродовж тривалого часу. Але ми не можемо погодитися з тим, що залишати описану ситуацію розвиватися таким чином – значить прирікати міліцію на подальше животіння на задвірках ЗМІ і як наслідок фактично забирати у неї таку найважливішу функцію як профілактика правопорушень, і залишати за нею виконання функції тільки карального органу.

Список використаної літератури: 1. Ольшанский Д. В. Массовое сознание // Политико-психологический словарь / Д. В. Ольшанский. – М. : Академический проект, 2002. – С. 261–266. **2.** Липпман У. Общественное мнение / У. Липпман ; пер. с англ. Т. В. Барчунова ; под ред. К. А. Левинсон, К. В. Петренко. – М. : Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 384 с.

Одержано 19.04.2012

******

УДК 343.985

В. О. ПЕЛЕЦЬКИЙ,
здобувач кафедри криміналістики Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ВИСУНЕННЯ СЛІДЧИХ ВЕРСІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ

На підставі аналізу слідчої практики запропоновано систему загальних та окремих типових версій, що можуть бути покладені в основу планування розслідування самовільного залишення військової частини або місця служби.

Побудова методик розслідування окремих видів злочинів передбачає формування ситуаційно обумовленої

© Пелецький В. О., 2012

системи типових версій та відповідної системи організаційно-тактичних засобів для їх перевірки. Роль типових версій у організації та плануванні розслідування дуже точно, на наш погляд, охарактеризували О. Н. Колесниченко та Г. А. Матусовський, які зазначили, що «використання системи типових версій вносить у розслідування елемент точності, повноти, допомагає слідчому проаналізувати відомі йому аналогічні ситуації та підібрати такі, що найбільш відповідають конкретному випадку, з літературних джерел. Ознайомлення зі схемою таких версій дозволяє одночасно охопити й перспективно намітити всі можливі напрямки розслідування»[1].

Джерелами формування версій є: 1) фактичні дані, отримані слідчим шляхом; 2) дані, отримані в ході оперативно-розшукової діяльності; 3) узагальнені відомості, що містяться в криміналістичній характеристиці злочину; 4) використання спеціальних знань; 5) узагальнення, представлені в спеціальній літературі; 6) власний досвід суб’єкта, який висуває версію.

В ситуації початкового етапу розслідування самовільного залишення військової частини або місця служби, коли **військовослужбовець у частині відсутній та відсутня будь-яка інформація про його місце перебування,** передусім, висуваються загальні версії про сутність події, а саме: 1) військовослужбовець самовільно залишив військову частину; 2) відсутній військовослужбовець став жертвою вбивства; 3) відсутній військовослужбовець вчинив самогубство; 4) стався нещасний випадок, під час якого військовослужбовець постраждав, внаслідок чого не може з’явитися до частини; 5) відсутність військовослужбовця в частині обумовлена іншими причинами, що не залежать від нього: він затриманий співробітниками органів МВС, перебуває в лікувальному закладі, затримався в дорозі

[1] Колесниченко А. Н. О системе версий и методике их построения / А. Н. Колесниченко, Г. А. Матусовский // Криминалистика и судебная экспертиза. – Вып. 7. – 1970. – С. 10

внаслідок зміни графіку руху поїздів, стихійного лиха і т. ін. Якщо версія щодо самовільного залишення військової частини в ході розслідування стає домінуючою, висуваються та перевіряються наступні розшукові версії щодо місця перебування військовослужбовця: 1) військовослужбовець знаходиться за адресою свого (або батьків) місця проживання; 2) військовослужбовець знаходиться у своїх родичів або знайомих; 3) військовослужбовець знаходиться в районі дислокації частини, очікує закінчення періоду його активного пошуку та проводить час на свій власний розсуд; 4) військовослужбовець знаходиться на шляху прямування до свого помешкання, родичів або знайомих. Особливістю вказаних версій, як взагалі й усіх розшукових версій, є те, що процес їх висунення і перевірки не обмежений терміном розслідування кримінальної справи, він може тривати й після призупинення справи.

У другій типовій слідчій ситуації початкового етапу розслідування **(військовослужбовець затриманий або добровільно з'явився у військову частину чи звернувся до правоохоронних органів)**, насамперед, вирішується тактичне завдання щодо з'ясування суб'єктивної сторони злочину, цілей і мотивів самовільного залишення частини[2] .

Для вирішення цього завдання необхідно запланувати та провести перевірку наступних типових версій: 1) метою самовільного залишення військової частини не було ухилення від проходження військової служби; 2) самовільне залишення військової частини вчинене з метою ухилення від проходження військової служби, тобто вчинене дезертирство.

Практика розслідувань самовільних залишень військової частини або місця служби показує, що в ряді випадків військовослужбовці, які вчинили це діяння, стверджують, що вчинили злочин внаслідок збігу тяжких обставин. Проте

---

[2] Криминалистика: методика расследования преступлений, совершаемых в Вооруженных Силах Российской Федерации : учебник / под общ. ред. А. И. Бастрыкина. – М. : Юрлитинформ, 2010. – С. 51–52

інколи такі твердження безпідставні і висловлюються з метою уникнути кримінальної відповідальності. У зв'язку з цим слідчому необхідно перевірити наступні типові версії: 1) самовільне залишення частини вчинене внаслідок збігу тяжких обставин (крайня необхідність, застосування фізичного насильства або психічного примусу, обґрунтований ризик, виконання наказу або розпорядження); 2) самовільне залишення частини не пов'язане зі збігом тяжких обставин. Перша із запропонованих версій висувається на підставі наявної інформації про застосування до військовослужбовця нестатутних взаємовідносин, примушування військовослужбовця начальником до виконання злочинного або неправомірного наказу, тяжку хворобу близьких родичів тощо.

В разі, якщо військовослужбовець залишив частину зі зброєю та боєприпасами, потрібно висувати окремі розшукові версії щодо їх місця знаходження, наприклад: зберігає при собі, залишив у помешканні родичів або знайомих, заховав у схованці поруч із частиною, продав цивільній особі.

В обох вказаних слідчих ситуаціях висуваються різноманітні окремі версії щодо мотивів і цілей самовільного залишення військової частини, причин та умов, які сприяли його вчиненню. Найбільш типовими з них є: намагання уникнути психологічних та фізичних навантажень, тобто труднощів військової служби, туга за домівкою, родичами та близькими, збентеженість отриманням звістки про зраду коханої дівчини, обурення внаслідок неотримання звільнення, відпустки, намагання уникнути відповідальності за вчинення злочину, дисциплінарного проступку.

Сучасна військово-політична обстановка, участь Збройних Сил України у миротворчих операціях потребують розгляду типових версій при розслідуванні незаконної відсутності військовослужбовця у військовій частині, яка перебуває у безпосередньому зіткненні із супротивником і веде бойові дії. Загальними версіями про сутність події можуть бути наступні: 1) військовослужбовець самовільно залишив район бойових дій та розташування частини (наприклад, побоюючись за своє життя

та плануючи повернутись до частини у більш сприятливій обстановці); 2) військовослужбовець вчинив дезертирство (наприклад, підклавши свої документи у одяг трупа, особистість якого важко впізнати); 3) військовослужбовець загинув під час бою; 4) військовослужбовець загинув під час артилерійського, мінометного обстрілу або бомбоштурмового удару, при цьому його труп знищений або зазнав пошкоджень, що унеможливлюють ідентифікацію; 5) труп військовослужбовця залишився на полі бою та був похований місцевими мешканцями; 6) військовослужбовець потрапив у полон; 7) військовослужбовець зазнав ушкоджень в бою та був евакуйований у тил медично-санітарною службою не тієї частини, в якій він служив; 8) військовослужбовець зрадив Батьківщині, перейшовши на бік супротивника.

Запропоновані системи типових версій дозволять слідчим та дізнавачам при розслідуванні самовільного залишення військової частини або місця служби, в залежності від наявної сукупності інформації, визначити основні напрямки розслідування, конкретизувати обставини, що підлягають встановленню, застосувати оптимальні (з точки зору економії часу, сил та засобів, а також ефективності вирішення завдань розслідування) організаційно-тактичні засоби для перевірки висунутих версій.

Одержано 19.04.2012

******

УДК 342.5

Т. А. ПУЗАНОВА,
ад’юнкт ХНУВС

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Удосконалення й розвиток державної служби в напрямі демократизації, підвищення її ефективності й стабільності зумовлено дієвістю механізму реалізації її принципів, під яким

© Пузанова Т. А., 2012

розуміється цілісна система взаємодіючих нормативно закріплених елементів, які визначають і забезпечують реальну можливість дії та втілення принципів державної служби в практичну діяльність.

Практична реалізація принципів державної служби обумовлена низкою факторів, позитивного й негативного характеру. Позитивність підґрунтя впровадження даних принципів пов'язана з установленим державою завданням реформування системи державної служби. Тобто, актуальність реалізації принципів державної служби обумовлена, в першу чергу, необхідністю: а) оновлення її моделі; б) переорієнтації публічних інститутів на функціонування нової державної ідеології пріоритету людини, її прав і свобод; в) приведення сучасної системи державної служби у відповідність до світових стандартів. У цілому реальність процесу запровадження демократичних принципів державної служби має стати вагомим кроком до набуття Україною ознак соціальної, демократичної, правової держави [3, с. 73]

Робота органів внутрішніх справ пов'язана з безліччю моральних проблем, викликаних специфікою цілей, завдань, змісту, форм, методів і засобів їх діяльності. Діяльність органів внутрішніх справ в тій чи іншій мірі зачіпає інтереси всіх членів суспільства, а її наслідки безпосередньо впливають на забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави, реалізації їх законних інтересів. Органи внутрішніх справ виконують численні функції щодо охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, забезпечення безпеки дорожнього руху і пожежної безпеки, захисту прав і свобод людини та громадянина, проголошених Конституцією України [2, с. 17].

Суспільство надає працівникам органів внутрішніх справ право здійснювати правоохоронну діяльність з використанням владних повноважень, і це покладає на них високу відповідальність за точне та неухильне дотримання законності та встановлених меж допустимості дій, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

В органах внутрішніх справ здійснюється реалізація принципів служіння українському народу та Українській державі; єдиноначальності; рівного доступу громадян до служби відповідно до їх здібностей і професійної підготовки; демократизму; єдності вимог, що висуваються до державних службовців; відповідальності співробітників органів внутрішніх справ за рішення, які вони готують та приймають, за невиконання або неналежне виконання своїх посадових обов'язків; стабільності кадрів органів внутрішніх справ; забезпечення державного захисту співробітників органів внутрішніх справ; гуманізму і соціальної справедливості; верховенства права, що забезпечує пріоритет прав і свобод людини і громадянина; професіоналізму; ініціативності, чесності, відданості справі; позапартійності державних службовців; відкритості, гласності та контрольованості.

Закріплення тих або інших принципів у області державно-службових відносин залежить, на наш погляд, від ряду умов. Зокрема, яка вибрана модель побудови службових відносин в державі, який дійсний стан правової системи, культури і правового досвіду розвитку не тільки галузевого, але і загального законодавства, які досягнення науки в цій області, який рівень розвитку міжнародних нормативно-правових норм по регулюванню цих відносин.

Для реалізації будь-якого принципу на практиці недостатньо обмежитись включенням цього принципу до відповідної статті закону або програмного документу. Для цього потрібно застосування певного механізму. В літературі одні автори вказують на необхідність цілої системи механізмів (правового, соціально-економічного, політичного й організаційного механізмів), інші згадують тільки про необхідність використання правового механізму [1, с. 137].

Список використаної літератури: **1.** Атаманчук Г. В. Сущность государственной службы: история, теория, закон, практика : [монография] / Г. В. Атаманчук. – М. : Изд-во РАГС, 2004. – 272 с. **2.** Бандурка О. М. Професійна етика працівників ОВС : [підручник] / О. М. Бандурка. – Х. : НУВС, 2001. – 220 с.

3. Толстоухов А. В. Державна служба України: сучасний стан та перспективи розвитку / А. В. Толстоухов // Урядовий кур'єр. 2004. – № 116. – С. 73–76.

Одержано 19.04.2012

******

УДК [343.98:343.542.1-058.55](477)

М. І. СВЄНТІКОВА,
ад'юнкт ХНУВС

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ВИГОТОВЛЮВАЧА, ЗБУВАЛЬНИКА ТА РОЗПОВСЮДЖУВАЧА ПОРНОГРАФІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ

При розслідуванні злочинів, передбачених ст. 301 КК України, слідчий вивчає особу підозрюваного (обвинуваченого) шляхом виявлення, систематизації та аналізу характерних рис особи злочинця. Вивчення особи виготовлювача, збувальника та розповсюджувача порнографічних предметів, на наш погляд, складається з багатьох етапів та здійснюється протягом усіх стадій кримінального процесу. Цілі, завдання, методи цієї діяльності та коло суб'єктів, які збирають певні відомості, можуть відрізнятися, а отримана інформація – використовуватися в різні способи та для досягнення різної мети: для прийняття процесуальних або тактичних рішень, вибору тактичних прийомів, винесення справедливого вироку, обрання дієвих методів перевиховання тощо. Головним завданням є встановлення істини у справі, забезпечення повноти, всебічності та об'єктивності дослідження і вирішення обставин справи.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити три напрямки вивчення особистості злочинця. Перший напрямок передбачає отримання даних про невідомого злочинця на основі інформації про механізм вчинення ним злочину, а також по залишених на місці злочину матеріальних та ідеальних слідах. Він виникає на етапі розкриття злочину. Суб'єктом у даному випадку є: оперативний працівник, дії якого направлені на виявлення та документування інформації про особу злочинця,

© Свєнтікова М. І., 2012

його встановлення, розшук і затримання; експерт, який встановлює певні дані про особу злочинця по залишених ним слідах та предметах; слідчий, який вивчає та аналізує наявну інформацію про обставини вчиненого злочину, висуває версії щодо особи, яка вчинила злочин, визначає коло обставин, які необхідно встановити, планує слідчі дії, оперативно-розшукові та організаційні заходи, спрямовані на встановлення особи злочинця та її ідентифікацію.

Другий напрямок передбачає вивчення особи підозрюваного (обвинувачуваного) в процесі досудового слідства особами, які його проводять – слідчим та прокурором. Одержати інформацію про особистість підозрюваного (обвинуваченого) можливо процесуальним (огляд місця події, допити, виїмка чи (і) обшук, призначення експертиз, направлення запитів) та не процесуальним шляхом (оперативно-розшукові заходи, спостереження слідчим за поведінкою, емоційними проявами підозрюваного (обвинуваченого) на досудовому слідстві).

Третій напрямок у криміналістичному вивченні особи злочинця полягає у необхідності вивчення осіб, засуджених за вироком суду, що набрав законної сили, а також підозрюваних, обвинувачених, щодо яких було припинено кримінальну справу і (або) кримінальне переслідування. Суб'єктом, що вивчає особу виготовлювача, збувальника та розповсюджувача порнографічних предметів є науковець, який удосконалює уже існуючі методики з розкриття, розслідування та попередження новим злочинам, проводить анкетування слідчих, які провадили розслідування у кримінальних справах даної категорії, аналізує та узагальнює обвинувальні вироки, вивчає статистичні дані та результати кримінологічних чи (і) соціологічних досліджень та матеріали кримінальних справ в управліннях інформаційного забезпечення.

На нашу думку, зазначені напрямки визначають етапи вивчення особи злочинця залежно від етапів розкриття, розслідування та запобігання злочинів. Дані про особу злочинця, отримані в ході вивчення у рамках кожного з зазначених напрямків, доповнюють одне одного, формують

загальний інформаційний портрет злочинця та дозволяють з більш високим ступенем достовірності охарактеризувати особу злочинця.

Резюмуючи вище викладене, слід зазначити, що під вивченням особи виготовлювача, збувальника та розповсюджувача порнографічних предметів слід розуміти цілеспрямовану діяльність слідчого, прокурора, судді та інших уповноважених суб'єктів на всіх стадіях кримінального судочинства, що полягає у виявленні сукупності відомостей, які всебічно характеризують особу злочинця, складанні його інформаційного портрету з метою вирішення криміналістичних, оперативно-розшукових, кримінально-правових, кримінально-процесуальних, кримінологічних та пенітенціарних завдань.

Одержано 19.04.2012

******

УДК 342.9

Я. П. СИНИЦЬКА,
здобувач ХНУВС

ЩОДО ЗМІСТУ СУДОВОГО РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У зв'язку з тим, що судове рішення – це найважливіший акт правосуддя, закон приписує дотримання спеціальних вимог до його змісту. Дотримання змісту судового рішення необхідно як для самого суду, тому що це гарантує повноту, послідовність і логічність викладу рішення, так і для учасників процесу, яким важливо усвідомити зміст і обґрунтування висновків суду.

Змістом судового рішення є його структура, складові частини та їх реквізити, у яких відображене вирішення певним складом суду всіх питань, що були передані заінтересованими особами на розгляд суду й розглядалися з участю необхідних суб'єктів адміністративних процесуальних правовідносин.

Рішення будь-якого суду України ухвалюється іменем

© Синицька Я. П., 2012

держави. Ця формула підкреслює значення судового рішення, додає йому особливий авторитет і значимість. Зміст рішення втілюється в процесуальній формі, яка відображає спосіб і мову його викладення, порядок і послідовність окремих його частин та кожної частини окремо.

Необхідно відмітити, що вчені процесуалісти, як О. Ф. Клейнман, характеризуючи зміст судового рішення, вважав, що воно повинно складатися з трьох частин: описової, мотивувальної та резолютивної [1, с. 41], а Д. В. Швейцер, С. Н. Абрамов, Я. Л. Штутін стверджували, що, крім цих трьох, є ще одна частина судового рішення – вступна [2, с. 44; 3, с. 294; 4, с. 220].

Сучасні процесуалісти одностайно дотримуються думки, що судове рішення складається з чотирьох частин. Крім того, ця думка збігається з позицією законодавця. З урахуванням особливостей розгляду адміністративних справ у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, зміст постанови і ухвали відповідним чином закріплює в законі (статті 163–166, 206–208, 231–233 КАСУ [5]).

Так, структура змісту судових рішень однакова для всіх судових рішень, що приймаються місцевими адміністративними судами, апеляційними адміністративними судами та касаційним адміністративним судом. Відмінності можуть бути лише в елементах визначених частин з урахуванням: назви суду; змісту позовних вимог, клопотань, заяв, скарг; мотивів, з яких суд виходив при прийнятті судового рішення і положення закону, яким він керувався; висновків про задоволення чи відмову заявлених вимог, клопотань, заяв тощо [6, с. 332].

Таким чином, судове рішення (постанова, ухвала) обов’язково повинне містити: вступну, описову, мотивувальну та резолютивну частини.

1. Вступна частина – розпочинається найменуванням документа та вказівкою на ім’я України, від якої воно постановляється. У вступній частині зазначаються: дата, час та місце прийняття судового рішення; найменування

адміністративного суду, прізвища та ініціали судді (суддів) і секретаря судового засідання; імена (найменування) сторін та інших осіб, які беруть участь у справі; предмета адміністративного позову (в постановах суду першої інстанції).

2. Описова частина із зазначенням: короткого змісту позовних вимог і позицій відповідача (вимог скарги); пояснень осіб, які беруть участь у справі; інших доказів, досліджених судом (узагальнених вимог, доводів, позицій осіб, які беруть участь у справі); встановлених обставин. В описовій частині більш повно вказується: зміст вимог позивача та їх обґрунтування; заперечення відповідача та їх обґрунтування; вимоги позивача про зміну позову і самостійні вимоги третіх осіб; вимоги прокурора, органів державного управління, громадських організацій та інших осіб, а також вказуються розпорядчі дії сторін та суду.

3. Мотивувальна частина із зазначенням: встановлених судом обставин із посиланням на докази, а також мотивів неврахування окремих доказів; мотивів, з яких суд виходив при прийнятті постанови (ухвали), і положення закону, яким він керувався. У мотивувальній частині наводяться всі міркування суду, на яких ґрунтується судове рішення в адміністративній справі.

4. Резолютивна частина із зазначенням: висновку суду про задоволення адміністративного позову (клопотання, заяви, вимоги, скарги) або про відмову в його задоволенні повністю чи частково; висновку суду по суті вимог; розподілу судових витрат – в постанові місцевого суду; інших правових наслідків ухваленого рішення; строку і порядку набрання судовим рішенням законної сили та його оскарження [6, с. 332–333].

Таким чином, резолютивна частина кожного судового рішення повинна мати чіткі, безумовні, вичерпні й такі, що випливають із встановлених фактичних обставин, висновки по суті розглянутих вимог і давати відповіді на всі інші питання залежно від характеру справи.

Крім того, судове рішення проголошується прилюдно негайно після виходу суду з нарадчої кімнати. Головуючий у судовому засіданні роз'яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження. Якщо судове рішення є незрозумілим, суд, який його ухвалив, за заявою осіб, які беруть участь у справі, або державного виконавця своєю ухвалою роз'яснює рішення, не змінюючи при цьому його змісту.

Список використаної літератури: **1.** Клейнман А. Ф. Гражданский процесс / А. Ф. Клейнман. – М. : Советское законодательство, 1934. – 64 с. **2.** Швейцер Д. В. Гражданский процесс и арбитраж / Д. В. Швейцер. – М. : Изд-во ЗФЭИ, 1960. – 59 с. **3.** Абрамов С. Н. Гражданский процесс / С. Н. Абрамов. – М. : Юрид. изд-во М-ва юстиции СССР, 1948. – 349 с. **4.** Штутін Я. Л. Лекції з радянського цивільного процесу / Я. Л. Штутін. – К. : Вид-во КДУ, 1954. – 344 с. **5.** Кодекс адміністративного судочинства України : від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15. **6.** Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України : навч. посіб. / Е. Ф. Демський. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.

Одержано 19.04.2012

******

УДК 342.6

Д. В. СІВЕРІН,
здобувач ХНУВС

ПИТАННЯ КАДРОВОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ: ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ

На сучасному етапі формування державності в Україні виникає потреба не тільки в констатації відповідних змін в системі права України, а й у переосмисленні змісту діяльності того чи іншого органу державної влади, в тому числі і такого органу як Державна виконавча служба України.

Указом Президента від 09.12.2010 № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [1]

© Сіверін Д. В., 2012

передбачено, що з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату та витрат на його утримання, підвищення ефективності державного управління та відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 106 Конституції України утворено Державну виконавчу службу України, поклавши на цю службу функції з реалізації державної політики у сфері організації виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) відповідно до законів, а Указом Президента України від 06.04.2011 № 385/2011 затверджено Положення про Державну виконавчу службу України [2].

На сьогоднішній день діє Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» [3], який є базовим законодавчим актом у сфері правового регулювання організації, повноважень та порядку діяльності центральних органів виконавчої влади, який покликаний комплексно врегулювати відповідну сферу суспільних відносин, і, з дотримання вимог даного закону закріплено адміністративно-правовий статус Державної виконавчої служби Указом Президента України від 06.04.2011 № 385/2011 [2]. Крім того, потребує законодавчого врегулювання положення Закону України «Про державну виконавчу службу» [4] в частині кадрового забезпечення до вимог вищезазначених нормативних актів [2; 3].

Так, Державну виконавчу службу України очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра юстиції України, та звільняє з посади Президент України.

Відповідно до Указу Президента України від 06.04.2011 № 385/2011 [2] Голова ДВС України з питань кадрового забезпечення має наступні повноваження: 1) вносить пропозиції Міністрові юстиції України щодо кандидатур на посади своїх заступників; 2) погоджує структуру та штатний розпис структурних підрозділів територіальних органів Мін'юсту України, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України,

а також положення про них; 3) вносить Міністрові юстиції України пропозиції щодо граничної чисельності державних службовців та працівників ДВС України; 4) вносить Міністру юстиції України подання щодо призначення на посади та звільнення з посад керівників структурних підрозділів головних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України; 5) призначає на посади за поданням керівників структурних підрозділів головних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України: заступників керівників відповідних структурних підрозділів, керівників структурних підрозділів примусового виконання рішень головних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі; керівників структурних підрозділів районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних, міжрайонних управлінь юстиції, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України; 6) звільняє з посад за поданням керівників структурних підрозділів головних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України, або керівників відповідних управлінь юстиції: заступників керівників відповідних структурних підрозділів, керівників структурних підрозділів примусового виконання рішень головних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі; керівників структурних підрозділів районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних, міжрайонних управлінь юстиції, що забезпечують реалізацію повноважень ДВС України; 7) призначає на посади та звільняє з посад за погодженням з Міністром юстиції України керівників і заступників керівників структурних підрозділів апарату ДВС України, призначає на

посади та звільняє з посад інших державних службовців і працівників апарату ДВС України.

Крім того, Голова ДВС України має двох заступників, у тому числі одного першого. Першого заступника, заступника Голови ДВС України призначає на посади Президент України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Голови ДВС України, погоджених із Міністром юстиції України. Першого заступника, заступника Голови ДВС України звільняє з посади Президент України.

Враховуючи викладене, постає необхідним внести зміни до ст. 9 Закону України «Про державну виконавчу службу» [4] в частині порядку призначення на посаду та звільнення з посади працівників органів державної виконавчої служби.

Список використаної літератури: **1.** Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : указ Президента від 09.12.2010 № 1085/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 94. – Ст. 3334. **2.** Про затвердження Положення про Державну виконавчу службу України : указ Президента України від 06.04.2011 № 385/2011 // Офіційний вісник України – 2011. – № 28. – Ст. 1159. **3.** Про центральні органи виконавчої влади : закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 27. – Ст. 1123. **4.** Про державну виконавчу службу : закон України від 24.03.1998 № 202/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202/98-вр.

Одержано 19.04.2012

******

УДК 343.1

Г. В. СОЛОВЕЙ,
аспірант ХНУВС

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА СТОРОНИ ЗАХИСТУ ЩОДО ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Конституція України визначила, що основними засадами судочинства є рівність усіх учасників судового процесу перед законом, змагальність сторін і свобода надання ними доказів та

© Соловей Г. В., 2012

доведення перед судом їх переконливості (ст. 129) [1]. На даний час одними із завдань судово-правової реформи є поширення цих принципів на досудове та судове провадження кримінальних справ.

Визначаючи сутність змагальності сторін, Ю. М. Грошевий наголошував на тому, що даний принцип може діяти лише за наявності процесуальної рівності сторін у кримінальному процесі [2]. Впровадження змагального кримінального процесу вимагає надання захисникові додаткових процесуальних можливостей. Тому у ч. 2 ст. 22 проекту нового Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК) зазначається, що сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду клопотань, скарг, речей, документів, а також на реалізацію інших процесуальних прав. Сторони процесу можуть збирати докази шляхом ініціювання проведення слідчих, розшукових та інших процесуальних дій, витребування та отримання від органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок (ч. 2 ст. 92 проекту КПК) [3]. Потрібні дієві механізми для закріплення цього права для адвокатів-захисників на практиці, тому що кожному праву повинна кореспондувати реальна гарантія його втілення в життя.

Автори проекту Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» (далі – законопроект) розробили механізм реалізації права сторони захисту на збирання інформації. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 20 даного законопроекту адвокат має право звертатися з адвокатськими запитами до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об’єднань [4]. На підставі цього планується внести зміни у Кодекс України про адміністративні правопорушення та доповнити його ст. 212-3, в якій вказується, що за неправомірну відмову в отриманні інформації на адвокатський запит, несвоєчасне або неповне надання відомостей або подання таких,

які не відповідають дійсності – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб [4]. Дані зміни нададуть змогу стороні захисту отримувати необхідні відомості без зволікань з боку службових чи посадових осіб. Це є гарантією здійснення адвокатської діяльності.

Перешкодою в одержанні необхідної інформації для захисника є те, що він може отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, знайомитися з ними та опитувати осіб лише за їх згодою, відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 20 законопроекту. У цьому випадку не проявляється рівність сторін процесу в збиранні та дослідженні доказів, тому що сторона обвинувачення наділяється більш широким колом прав щодо отримання необхідної їм інформацію по будь-якій кримінальній справі. Так, згідно із ст. 20 Закону України «Про прокуратуру» прокурор має право безперешкодно входити у приміщення органів державної влади та місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та мати доступ до документів і матеріалів, що містять комерційну таємницю, конфіденційну і банківську інформацію [5].

Необхідно дотримуватися тих положень, які прописані в проекті КПК, щоб його правові норми відповідали та не суперечили принципам, які будуть закладатися в основу інших нормативних актів. Прийняття проекту КПК є своєрідним базисом для того, щоб вносилися відповідні зміни до законів «Про прокуратуру», «Про оперативну-розшукову діяльність» та ін. Але такі зміни повинні вноситися без поспіху та в дискусії з широким колом фахівців і громадськості. На даний час проекту КПК є неузгодженим та дублює деякі положення інших законів. Наприклад, глава 37 «Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб» проекту КПК, яка встановлює порядок притягнення до кримінальної відповідальності Президента України, народних депутатів України, Омбудсмана та інших специфічних категорій осіб, є зайвою, оскільки кримінальна

відповідальність цих осіб вже встановлена Конституцією України та іншими законами, наприклад, «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про статус народного депутата України».

Термінологічна невизначеність, притаманна деяким статтям проекту КПК, може стати перешкодою для адекватного застосування його положень на практиці. За стороною захисту закріплено право ініціювати проведення негласних слідчих дій для отримання належних і допустимих доказів (ч. 3 ст. 93 проекту КПК) [3]. Цей термін не є коректним, адже охоплює несумісні поняття. Згідно із ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» слідчі дії не можуть бути негласними [6]. Таке використання даного словосполучення призводить до підміни понять та фактичного змішування кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності.

Список використаної літератури: **1.** Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр. **2.** Грошевий Ю. М. Проблеми удосконалення законодавства, що регулює кримінально-процесуальну діяльність / Ю. М. Грошевий // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2 (33) – 3 (34). – С. 86. **3.** Проект Кримінально-процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42312.
4. Проект закону України про адвокатуру і адвокатську діяльність : реєстр. № 10424 від 28.04.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=43306. **5.** Про прокуратуру : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12.
6. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-14.

Одержано 19.04.2012

******

УДК 336.1

А. О. ТИЩЕНКО,
здобувач ХНУВС

ЩОДО СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ЙОГО МЕТОДІВ

На даному етапі розвитку вітчизняної економіки, в умовах постійного дефіциту фінансових ресурсів та зростання державного боргу, а також з метою поліпшення та приведення до належного рівня умов діяльності господарюючих суб'єктів, неабияке значення мають як практичні так і теоретичні питання фінансового контролю.

Фінансовий контроль розглядається: по-перше, як діяльність [1, с. 43; 2, с. 48; 3, с. 18]; по-друге, як функція управління [4, с. 8; 5, с. 22–23]; по-третє, як процес [6, с. 23; 7, с. 11]. Але, незважаючи на різнобічність трактування даного поняття, загальним для них є наявність *суб'єкта контролю*, тобто державних органів чи недержавних організацій, наділених відповідними повноваженнями; *об'єкта контролю*, який здійснює ту чи іншу фінансову діяльність; *мети контролю*, яка полягає у перевірці дотримання законодавства у сфері фінансової, бюджетної, податкової, кредитної, розрахункової і касової дисципліни. Тому, для правильного розуміння сутності фінансового контролю доцільно розглянути його види, форми та методи. Ми зосередимо увагу саме на методах.

Фінансовий контроль здійснюється за допомогою певних способів, засобів і прийомів, які групуються у той чи інший метод фінансового контролю. Серед таких методів виділяють загальнонаукові (аналіз, синтез, дедукція та ін.) та власне методи фінансового контролю.

Ми погоджуємося з позицією Т. О. Коломоєць та М. В. Коваля, які виділяють наступні види методів фінансового контролю:

– перевірка – обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ,

© Тищенко А. О., 2012

організацій та їх підрозділів;

– ревізія – метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ, організацій, дотриманням законодавства з питань фінансів, достовірністю обліку і звітності, спосіб документального відкриття недостач, розтрат, привласнень, інших зловживань;

– обстеження – метод контролю окремих сторін діяльності підприємства, установи, організації, проте за значно ширшим колом показників, в ході якого здійснюється опитування, анкетування;

– інспекція – метод фінансового контролю на місцях, здійснюється з метою загального ознайомлення зі станом справ на місцях та надання оперативної практичної допомоги;

– спостереження – метод фінансового контролю, який має на меті загальне ознайомлення із станом фінансової діяльності бюджетних підприємств, установ та організацій;

– облік – специфічний фінансово-контрольний метод, сфера застосування якого переважно обмежується діяльністю контролюючих органів під час здійснення реєстрації суб'єктів контролю або в інших випадках, зазначених чинним законодавством, але він не обмежений тільки реєстраційною роботою, а також містить аналітику й створення інформаційної бази;

– аналіз – здійснюється на основі звітності, він ґрунтується на використанні спеціальних статистичних прийомів – індикативного методу, методу середніх і відносних величин;

– фінансово-економічна експертиза – проводиться щодо певних фінансових документів і за підсумками її видається висновок.

Отже, можна зробити висновок, що фінансовий контроль являє собою сукупність видів, форм і методів перевірки законності і доцільності здійснення фінансових операцій та реалізації на цій основі завдань фінансової політики, тому фінансовий контроль пов'язаний з реалізацією фінансової політики як безпосередньо, так і через контроль за фінансовою діяльністю окремих суб'єктів. Впровадження системи фінансового контролю дозволяє суттєво підвищити ефективність всього процесу управління фінансовою діяльністю.

Список використаної літератури: **1.** Малеин Н. С. Кредитно-расчетные правоотношения и финансовый контроль / Н. С. Малеин. – М. : Наука, 1964. – 152 с. **2.** Финансовое право : [учебник] / под ред. О. Н. Горбуновой. – М. : Юристь, 1996. – 400 с. **3.** Державний фінансовий контроль : [навч.-метод. посіб.] / [Н. С. Вітвицька, І. Ю. Чумакова, М. М. Коцупатрий, М. Т. Фенченко]. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с. **4.** Румянцев А. В. Финансовый контроль : [курс лекций] / А. В. Румянцев. – М. : Изд-во «Дело и Сервис», 2003. – 139 с. **5.** Державний фінансовий контроль: ревізія і аудит : [навч. посіб.] / [Гетманчук П. К., Стефанюк І. Б., Рубан Н. І. та ін.]. – К. : НВП «АВТ», 2004. – 424 с. **6.** Шохин С. О. Проблемы и перспективы развития финансового контроля в Российской Федерации : [монография] / С. О. Шохин. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 352 с. **7.** Фінансове право України : навч. посіб. / за заг. ред. Шкарупи В. К. – К. : Істина, 2007. – 148 с.

Одержано 19.04.2012

******

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ
в дослідженнях молодих учених

Матеріали
науково-практичної конференції

(Харків, 25 травня 2012 р.)

Відповідальний за випуск *О. А. Севідов*
Комп’ютерне верстання *Ю. І. Гекова*

Формат 60×84/16. Ум.-друк.арк. 5,13. Обл.-вид.арк. 3,95.
Тираж 35 пр. Зам. № 2012-11.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.